1 ex. IX. 105–111

Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 26 СЕНТЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 117 (8507) ● Мах 2 кап.

ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуман

УКАЗ

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, къахьегамхоша коммунистически кхетам луча берхате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Гуткев Сосланбек Гугаевичa — 1931 шера дена КПСС члена, пенсионерa, Советски район.

Пестушайлов Яйй Авдеевичa — 1926 шера дена КПСС члена, пенсионера, гор. Грозный.

Симонов Василий Яковлевичa — 1925 шера дена КПСС члена, пенсионера, гор. Грозный.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шера, 23 сентябрь.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ ТОХКА ХЬАЖАР

ХIана республике юкъе кхьчад юккъанцарча партийни организацешка еш йола отчеташи хоржамаши. Цул хьалха, июль-август беттешка, уж чаккхдоахаш хиннад партгруппашкен цеховн организацешкен. ХIанзара хоржамий кампани ший къьестта лоархIам болаш я КПСС XXVI съезд хиначул тIехьагIа дIахьош а цхьан пятилеткера воих пятилетке довлача юкъа бача балха анализ е езаш а хиларцен съезда исторически решенеш кхоачашъяра хоадам бола декхараш белгалдаха дезаш а хиларцен.

Парте XXVI съезда КПСС ЦК Отчетан доклад еш ховкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Нагахьа санна, парте членаш оттадаьча сахьаташка багIар, хьолххагIе а белгалбаьча ораторашка ладуьгIар духьа собранешка ухе, партийни организацей болх бокъонца эффективни хила йиш яц. Партийни собрани, иоллагIча партийни комитета пленум а санна, из я наха лоархIаме дола дешаш кIоаргга, цIенкаштта дувца дезаш йола моттиг». Парте дIадех цу тайпара хIара собрани елга, хIаьта дувцаш дар отчетно-хоржамий йолчарех хилча из гIулакх теттара бехктохаме хеташ чакхданкха доагIаш да.

Мадарра аьлча, вай республикерчи дукхагIйолча организацешка цу тайпа лоархIам а беш, корте болаш дIахьош я отчеташи хоржамаши. Дукха ха яц Наьсарера трикотажни фабрика тIехьаюсача предприятешца йийна. ХIанз цул балха тIа дика хуадамаш хиннад — республикански яхье а котъюила йолехнай коллектив. Из деррига дика да, бакъда хIанз а кIезига дац цар балха тIа кхоачамбоацараш, кийдархой даим ръьза хилан цар арахецача продукцена. Цудухьа кийса хет вайна карагIдьачахь доккхал а дaь коллектив сатийна IергIоаца хьалаш укх деношка хиннача шоай отчетно-хоржамий собране цар коммунисташта хьаде вIаштIехьдалар, толамош санна данза дисараш а хьадда къостадеш дIахьалхашкахь ахарв нерда наькъаш пар белгалдахар. Цига къамаьлаш даьча коммунисташа хьахьекхар шоаш болх кхы а тоабара бокъонца дог лазаш болга, шерра пайда ийцар критикахи самокритикахи. Цу деррига тешаву шоаш де лерхIачунга цар коммунисташа коллектив кхоачергхиларах.

Организацешкахи, боахамa, нхетама дешаш вIаши айкха дувзаш а кIоарга тохнаш а чаккхьнахай шера баьча балха итог еш йола собранеш Октябрьски райоиерта нусно-наладочни управлене, промысловая геофизика Грозненски лаьрххIача конструкторско-технологически бюро, «Грозненский рабочий» издательстве, шурай промышленноста производствени объединене, № 8 йолча поликлинике, кхычахьа. Цу партийни организацешка кулгалдеча коллективашкара коммунисташ балха эффективности дикали лакхъяра хаддаиза къоасам лоаттабеш хьабаьккхаб. Цудухьа цар балха тIа шортта долаш да хьаIомаде, хьацца мегаргдола дика гIулакхаш. ХIаьта хIанзарча шоай собранешка цар къьастта чIоагIа теркам тIабаьхийта дийцар хIаман кхоми хьурмати дара де эцараш, хIара парте член цу даькье шийгара хьокхам гойташ хьалташка летта декхараш кхоачашдара шийна нах тIехьабоахеши хулга Iалашдела партийни организацешкара хьадийхар.

Бакъда, массанахьа цхьатарра чакхъоалац партийни собранеш. Цу гIулакха хьалхе лертIа кийчо ца йича, коммунисташ вахаре бокъонца денале позици лувцаш хулга Iалаш ца дича уж безаме йоацаш, дешаш тIагIоллара дувцаш, КПСС членаша хьинаре дакъа ца лоацаш чакхъовл. Из бахьан долаш дукха лоархIаме дешаш ца хьоахадеш дус. Цхьанцанахьа кийслу коммунисташ кIезига тIаболаш собранеш чакхйоахаш е лоархIаме лархIа йиш йоацача бахьанех уж йиллаза ханал тIехьайоахаш. Иштта, «Кавказтрансгаз» объединене хиначa партийни собране хьа ца боагIаш бисабар тоъал дукха коммунисташ. Хьалхе йоагIаш йола кийчо цо яр бахьан долаш лохача организационни политически боаране чакхьяьлар яз. ХIаьта Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене УПТК, «Госкомсельхозтранс» АТХ, Наьсарерча бувзани узеле чакхъяьннача собранешка дийцараш верттерча даькъе производствени гIулакхаш дар, уж тоадара парторганизацеша еш йола я е йоатIаш йола ялхин хайра хьегойтанзар, парте XXVI съезда решенеш кхоачашъяра шоай коллективашка оттаяь мероприятеш чакхъахара де эцараш хьидда хьакъоккхапзар, критикахи самокритикахи пайда эцанзар. Цу тайпара кхоачамбоацараш дIахо йодача хана ца хилийта хьажа деза.

Карарча шера хоржамаш ду алхха бюрош, секретараш, цар заместителаш харжа боагIача коллективашка. Йоккхий партконаш хIанз юхахоржеш яц. Из иштта дале а цу гIулакха юстара летта йиш йолаш яц уж. Отчеташи хоржамаши иштта вIаштIехьдаьха чекхдоалаш да хьожилга ерригача партийни комитетий, райкомий, горкомий декхар да. Практико хьегойт цу гIулакха цар оагIорахьара боагIаш бола тIехьожам лоаттабеш хилча докладий чуловцам дикагIа хулга, уж юшача коммунисташа хьинарегIа дакъа лоацилга, кхоачамбоацараш сихагIа дIадоахилга.

Октябрь бутт боаш республике чакхдаргда отчетани хоржамаш делга, бакъда уж собранеш йистелярга ца а хьежаш хIанале а коммунисташа тайнна критически замечанеш, предложенеш кхоачашъяра мероприятеш оттае а чакхъяха йолае а декхарийла я партийни организацен.

Шекo яц, хIанзарча хоржамий кампане КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра лаьрхача социалистически яхьа байрах кхы а лакхагIа айергхиларах, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара коммунисташтен парте боацараштен дикагIдола никъаш белгалдоахаргхиларах.

Шоаш шера баьча балха хIана анализ еча партийни организацеша хоадам болаш дувца деза организаторски, боахамa, нхетама болх вIаши айкха бувзаш лелабара, кадраш хьахархара уж балха тIа дIанийсъяра, царна кхетам балара, тIайдю решенеш кхоачашъелга Iалашдаре, парторганизаце деналн коммунистий авангардни лоархIами айбара, партийни нанчахьалкхени дисциплина чIоагIъяра дивр фуд.

Дика къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа цхьайттгалегIча пятилетка хьалхарча шера «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой. Шера план ханал 7-ча ноябрга кхоачашъяра шерра социалистическа яхь яьржай коллективе. БархI бетта план 106,8 проценти газа утилизаци яра план 101 проценти кхоачашъяьй уккхаза. Дукха йоакхо ю коллективе доакъашхоша тиша аьшк гулдара а. Планах 22 тонн гулде дезача пар гулдаьр 23,4 тонн аьшка да. Социалистически яхье хьалха латташ ба мехкдаьтта дIадахийта кийчдеш бола участка болхлой.

СУРТА ТIА: участка дикагIбола товарии оператораш У. Точиев, Н. Овсянникова, П. Кострикин, В. Жидкова, В. Бобрыш.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХьажкIаш — Даьхенна

Кхо бIаь гектара тIа я «Сагопшинский» совхоза ялатийна лаьрхIа укх шера дIайийна хьажкIаш. Аьхки чIоагIа йокъал хиннаяле а, ялатийна чуэца йиш йолаш хьажкIаш кхеньн совхоза механизатораша. ХIана сихонна хьуакъам чуэцаш ба уж. Томараш тIехьа хьажкIаш чуэцаш йиъ «Херсонец-7» яха, комбайн а хIара дийнахьа. Эггара хьалха йоагIа трактористa Фаргиев Махьмадгире агрегат. Кхайна цхьа го боаккхашехьа хьажIех хьалъюз тIехьатесса лафет. Хьатта дIанийта из кхайн йисте Iо а оттайий, кIордаво тIехьа а йийзе юха а го баккха волалу Махьмадгири.

Цунна тIехьа йоагIа Медов Азматгире агрегат. Вож шк комбайн лелаеш ба механизатораш Гандалоев ТIахIири Мержоев Мухьмади. Шеше дикагIа болх бе гIерташ яхье баьнна ба уж. Хьовзам боацаш овсаре дIабола цар болх. Норма кхо гектар йолча, дийнахь йиъ гектара тIара а кхы совгIа а хьажкIаш чуэц царех хIаране.

— Хьалхарча шерашкарчул ши-кхо кIира хьалхагIа дIадоладеннад тхо укх шера хьажкIаш чуэца, — йоах совхоза керттерча агронома Гандалоев IнIсас. — Из совхоза дукха пайданегIа а да. Цхьа-дале, ханнахьа аха йиш йолаш кхаш хьалххехьа мукъадоал. ШоллагIа-дале, силос йолла йиш йола гIадамаш хIанз в кхоачам болаш сийна да. Цудухьа, планагIа лаьрхIачул дукха а дуккхагIа совхоза хьайбашта хьажкIий силос кийчъе вIаштIехьдоал боахама. Лоацца аьлча, ялатийна хьажкIаш а, цунца цхьана дика мохца доагIар а хул тхона, гIадамаш докъадалалехьа хьажкIаш чуэца йолаяр бахьан долаш.

ХьажкIаш чуэццаше хьатта цIен а йий уж пачхьалкхенна дIалу.

Хьаяхьа хьажкIаш кхай тIара хьатта дIакхухьача дика болх беш хьабоагIа трактористаш Матиев Исраили Коттоев Хьасаня. ХIара дийнахьа ялхаза а кхы дукхагIа а болх уж хьатта хьажкIаш ийце.

Аьта сийна гIадамаш совхоза доахан латтача ферме дIатIаозаш ба механизатораш Кортигов Башир, Боков Хьусен, Цечоев Мувса, кхыбараш. Дийнахьа итт рейс ю царех хIаране, балха нормаш тIехкхоачаш а еш.

Хьатта сиха цIенъю хьажкIаш, кхьчараш хьа а къоастеш пачхахьалкхенна дIалу. Цу балха оарцагIбьяхаб совхоза мастерскешкара, конторера берриге болхлой. Цул совгIа, городера болхлойт школашкара дешархойн ба совхоза комсаш чуэцача а хьажкIаш хоржача а новкъостал деш.

Цудухьа вIаштIехьдоал совхоза хьатта дукха ца Iойташ хьажкIаш цIенъе а пачхахьалкхенна дIалла а. ХIаналехьа Ермоловски элеваторе дIаяхьийтай цхьа бIаь совгIа тонн хьажкIаш.

— Ерригаш а ши бIаь тонн хьажкIаш дIалла лерхI оаха укх шера пачхахьалкхенна, — йоах совхоза директора Белхароев Макшарипа. — ТIакха 100 тонн совгIа а йолаш кхоачашъю оаха цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера пачхахьалкхенна ялат дIадалара план.

А. БАСИЕВ.

КОМСИЙ БЕШАМАШКА

СИХАГIА ЧУЭЦА

Районерча боахамашта юкъе комсий кхаштa дикагIа Iунал даьрех я Ахриев ГIапура цIерагIа совхоз. Цудухьа, дIатIахьежача дикагIа а кхычахьарчул дукхагIа хьункъам луш а я цуп комсий бешамаш.

Цхьа кIира совгIа ха я совхозе комсаш чуэца йолаяь Дина кийчо яь дIабольбаьб вхриевцашe из бехктохаме болх.

Лоацца хана хьалъяьлькхай комсаш чуэцача болх берашта лаьрхIа йола лагерь. Укхаза я 200 саг Iовижа йиш йолаш меигашца, мотташца, юрагIашца, гIайбашца Iалашъяь дика общежити.

ВIаштIехьъяьнкхай 200 саг цкъа Iоза йиш йолаш столови. Укхаза дийнахьа кхоззa бIайха кхача кийчбу комсаш чуэцача болх бе баьхкача студенташта.

Хьалъяьй дIайхен шилен хий хургдолаш йола душ. Кино хьажа, волейболах лоза моттиг я. 20 саг цкъа дIаотта йиш йолаш кулг-юкь дула моттиг я.

Совхоза комсаш чуэцача новкъостала баьхка укхаза болх беш ба Наьсарерча совхоз-техникума студенташ. Тхо укхаза хиннача дийнахьа 64 саг вар болх беш.

— ХIанз отряда цхьа дакъа мара дац тха укхаза болх беш, — дувц студентий отряди комиссар волча Беркинхоев Мухьмада. — Укх деношка хьатIаво везаш ва кхы а цхьа бIаь саг. Тхоай балха а моттига а раьза да тхо. ШоллагIа кIира доладеннад тхо укхазе комсаш чуэцаш дола. Социалистически яхье а баьнна лелабу ва болх студенташа. Царна юкъе дукххабараша цаI-ях — шиъ балха нормаш кхоачашъю хIара дийнахьа. Цхьабакъда, цхьадола хIамаш дa тхо раьза довцаш, тха балха новкъарле еш. Ханнахьа хий хьатIа ца дахьаш моттигаш хул. Тхо укхаза даьхкача денз цIаккха а автолавка хиннац тхо долча. Цкъа мара кино хиннадац. Керда газеташи журналаши дальац. Тхопа болх бара а культурно салаIаре а новкъарле еш ба уж хIамаш.

— Са бригадера комсаш чуэцаш ба студенташ, — йоах совхоза бригадира Абдуллаева Белинас. — Цар балха тхо раьза а да. Хьалхарча пхе дийнахьа 28 гектара тIара комсаш чуийцай цар. Шоаьтъа совгIа тонн дIаяхьийтай заводе. Нормах дийнахьа 120 килограмм йолча 200 — 230 килограмм комсаш чуэцаш ба дукха студенташ. Царна юкъе ба Султыгов Мухьмад, Евлоев Илез, Баркинхоев Аьхьмад, Висаксв Рамзан, Озиев Аьхьмад, дукха кхыбараш. Хьалхарча пхе дийнахьа баьча балхах ахчан совгIат хьожадьд итт совгIча сага.

Совхоза болхлошта оттадаьча социалистически хьалех болх беш ба студенташ а. Пхе дийнахьа комсаш чуэцача балха нормаш 150 процент кхоачашъяьчоа 5 сом, 200 процент кхоачашъяьчоа — 7 сом, 250 процент а кхы совгIа а балха нормаш кхоачашъяьчоа 10 сом долаш ахчан совгIаташ лу совхозо дикагIа болх берашта.

Иштта совхоза комсаш чуэцача новкъостал деш ва Йоккхача Ачалкхерча № 17 йолча школера цхьа бIаь гаргга дешархо. Царна юкъе къьостта дика болх беш я 38 дешархо вола 7-гIа «А» класс. Цхьан дийнахьа пхи тонн комсаш чуийцай цар, социалистически яхье студентел кот а боалаш.

230 гектара тIа я совхоза укх шера чуэца езаш йола комсаш. Болх дIаболхебаьча хьалхарча итт дийнахьа чуийцараш 60 гектар мара яц. Вешта аьлча, ерригa чуэца езача комсий дезаргIча даьккхиз я. Цу сукалца мара болх дIа ца боде, кхы а бIарччача бетта чуэца еза совхозера комсаш. ХIаьта боахаме оттаяьча графиках 20 балха дийнахьа чакхбаккха безаш ба комсаш чуэцара болх. ХIанзлехьа а гуш яз из график кхоачаш ца елга. Хе шелъелча комсаш талхар кхерам болаш да. ГIулакх цига дIакхачийта йиш яц. Сиха дела комсаш чуэцара балхаш.

* * *

«Крутловский» совхоза къахьегамхой тIатеIIа шоай бешамашкара комсаш чуэцаш боахк. 371 гектара тIа хьалкхебаьб цар цуй хьувкъам. ХIанзале Знаменскерча винзаводе дIаяхьийтай 450 тонн. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 40 центнер комсаш йоал. Уж яьннай хьувкъам желлагIа болча бешамашкара.

— ХIанз дикагIйолча бешамашкара яраш чуэца доладеннад тхо, — йоах совхоза директора Кадыров Хьусена. — Азимова ПаьтIамата цхьаь гектара тIара 21 тонн комсаш заводе дIаяхьийтай. Иштта хьувкъам лакха болаш хургья аьнна хет тхона кхыча бешамашкара яраш а. Цар торо хулийт алан кхоачашъе.

Массехк бIаь саг ва комсаш чуэцаш. Царех 250 Грознерча № 10 йолча профтехучилищера дешархой ба. Лоацца хана цар хьувкъам чуийца баккхара Мекен-Юртарча Совето оарцагIбаьхаб бахача вахах а 100 саг. Къахьегамхоша дош деннад 15—17 дийнахьа ерригa комсаш чуийца яха.

Хьинаре къахьег Грознера баьхкача дешархоша. Iуйрийна бархI сахьат доаллашехьа дIаболабу цар шоай болх. ХIанзле 350 тонн комсаш чу а ийца заводе дIаяхьийтай къонача болхлоша, хIаьта 17 сентябре шоаш болх баьдаьнкха алан Маммара фонда юкъедаккхийтад цар.

Дешархошта юкъе эггара хьинарегIа къахьег Петросян Вазгенен Фулиди Кириллен кулгалдеча группаша. Шоайла яхье а баьнна къахьег цу группашкарча дешархоша. Хьалхарча кхоь дийнахьа Фулиди группо яьккхар котало. ДаьлагIча дийнахьа хьалхабаьлар Петросяна группера бараш. Цу дийнахьа балха норма 177 процент кхоачашъярах цу группана карара вара тела цIе яьнлех сaлар.

— Тхоай ина ца кхобеш къахьегарга оаха ераш сихагIа чуийца яхара, — йоах цу группай староста волча Китиев Мурада.

Дешархошта юкъе дукха ба комсаш сиха хьайоахараш. Ясуев Вахаз 844 килограмм яьккхай, Курочкин Евгене — 836 килограмм, Мальцагов Саламхана — 780. Премеш а дукхагIа цар ийю.

Ханна дIамагIа бале а, дийна нормаш тIехкхоачашьеш балхаш ду Фулиди групперча дешархоша а. Царна юкъе белгалбаьнлаб Миласв Исан, Исраилов Руслан, Динеева Сомета, Сергиенко Оля, кхыбараш. Цар группо 60 тонн комсаш яьхай.

Дешархоша дика салоIаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхад. Царна васт-наста кинофильмаш хьокх, ладувгIа радиоприемники хьажа телевизоря я, ловза безам болчоа шашкаши шахматаши я, савъердаме сайреэш дIанхуть.

А. ХАРСИЕВ, тха собкор.

А. ХАЖИУРАДОВ.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1981 ш., 28 сентябрь, г. Москва.

№ 244.

ГIулакх дара оттаяь хинна ханаш яьккъ баьнна тIема гIулакхаш тIара нах 1981 ш. октябре—декабре СССР Герзашцарча Низашкара шIабахийтара хьакъехьен бокъонца дола тIема гIулакх де граждана арлIанна тIахьехара хьакъехьен «Массаьа а тIема гIулакх де декхарийла хиларах» долча СССР Законага хьежжа АЗ ПРИКАЗ ЛУ:

1. Бокъонца дола тIема гIулакх дара оттаяь хинна ханаш 1981 шера 1 январага кхачалехьа чаккхйоалаш боза тIема гIулакхаш тIара нах запасе а бохийташ 1981 ш. октябре—декабре Советски Эскара, ТIема-Форда Флота мугIарашкара, довзаж тIарчеи чуртеи бIунашкара цIабахийта.

2. ТIема гIулакхаш тIара нах запасе а бохийташ цIабохийташ хиларца дувзаденна, укх Приказа 1-ча пунктага хьежжа, Советски Эскаре, ТIема-Форда Флоте, довзон тIарчеи чуртеи бIунашца бокъонна дола тIема гIулакх де тIахьехалба тIахьехача дийнахьа 18 шу доалаши тIахьехама тIехьабахара бокъо йоацаши бола граждалаш а, хIаьта иштта тIахьехама тIехьабаьха ханаш чакхъяьнна тIахьехара ханал бокхагIа бола гражданаш а.

3. Приказ дIакхайкадолда ерригача роташка, батарешка, эскадрильяшка, кемаш тIа.

СССР оборона министр Советски Союза Маршал Д. УСТИНОВ.

ВАЙ МОТТИГЕРА ХА ХУРГЬЯ

1 октябре чакхйоал «ахкан ха» палаш йола юкъ. Цу дийнахьа вай мехка массе а мIинигe бахача нaхе цхьан сахьате тIехьадоахаргда шоай сахьаташ. «Iан» ханига доврга вай, вешта аьлча, Iа гарга гIортарца дувзаденна вай тIатоаж Iалама. Малха тIехьагIа хьалбоал, дунца хьежжа вай а тIехьагIа хьалгIетта доал.

Амма вай республика территоре тIа укх шера вай тIехьадоахаргдац шоай сахьаташ. Цуи бахьан да укх шера 1 октябре берригаш а «Iан ханага» боалаш, вай республика нердача хана поясе чуйоалаш хилар.

Фу яхилга да из? Хоаш да, вай мохк 11 хана поясе бийкъа хилар. Цудухьа моллагIа яле а территори Гаьнарча Малхбоален оагIонгахьарча лостаме Москвани гаьнагIа ме хул, йоккхагIа хул цу территоре тIарчеи Москверчеи ханашта юкъера башхало. 1 октябре тIаккхачалца йолча хана вай пхьан поясе да Москвацa — 2-ча поясе.

Хана поясий керда доазош уттадарца а уж кийсдарца а дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР 1981 шера 1 октябре денз кхоалагIча хана поясе йоал. Из да хIанз ден «Iан» а «ахкан» а хана вай моттигерча ханах декхарга а болх а бергба яхилга, вешта аьлча Москверчи ханал пхьа сахьат хьалха латтача хана.

Энергетика специалисташа а медикаша а даьча лоархIамех а дахкача аьмех а, нердача ханага довларо дикка электроэнерги кхоа йиш а хулийтаргья унахцIемонна толамагIа а хургда.

Бахача наха цхьайола халонаш кийчлуртъяр нердача ханага довларца дувзаденна. ГIулакх иштта аьлча, наькъашкахьен фегарчеи транспорто, городашта юкъерча телефонни бувзамо, Центральни телевиденеи радиовещанеи московски ханах берггба болх дIахо а. Иштта, нагахьа санна хьалха кремлевски сахьата гургал вай меттера гIоаттача хана тохеш хиннабале, хIанз цо гургал тохаш вай сахьата тIа 7 сахьат дахьна а дукхха нах балха баха арабьнна а хургба.

Хьалхарча хана деррига вайна эшшача тайпара довцаш моттигаш кийсъяла таргу. Масала, № 149 йола «Грозный — Москва» яха поезд расписанех 14 сахьати 05 минути яьлча йода, хьо венна цу ханна, тIаккха поезд моттигерча ханах 13-05 даьлча яхай. Хьо тIехьависел. Цудухьа, хьалхарча хана ма хулла хьожаш хила деза вай...

Нагахьа санна вай гаргарча нахах, бовзаш барех, болх беш барех моллагIа саг поездаца е самолетаца ваха, переговорни пункте кхача везаш вале, цунна дагадохийта деза ший билете тIа хьахьехкача ханал цхьа сахьат хьалха ший ваха везаш хилар.

Ховш да, нерда мел дола хIама хало мара юкъе ца довлуш хилар, цхьабакъда сaг доллача хIаманта воал. Шеко яц вай нердача ханага а довргхиларах.

В. ЕМАНОВА, стандарташтен бустамий техникани тIахьожам лоаттабеча лабораторе йоккхагIа йола инженер.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА ЙОАККХ

Грознера «Родина» яха совхоз сом бахьцадараши кхедар керттера лостам болаш я. Яле а, доахан а леладу цуи коллективо. ХIара бетта-бетта толамаш доахаш къахьег Денченко Мiихаил Дмитриевича кулгалдеча шурий - товарни фермерча болхлоша.

БархI бетта планагIа 1133 центнер дIаяла йоагIаш, пачхьалкхенна дIаеннай 1232 центнер шура, цул совгIа йиъ бIаь центнер гаргга обществени кхача вIаштIехьбоаккхача а дIаяхьийтай. ПланагIа яккха езачул дукха а дукхагIа я цу юкъа хIара Iаттагара яьккха шура а.

Доярашта юкъе эггара дикагIа къахьег Темешева Хапе. БархI бетта хIара цо хьожача Iаттагара 2300 килограмм шура яьккхай цо. Темешевас а кхычи доярашa а деттараш Московски областера доалалаьча Iаьржабоаркача шинарех хьахиша доахен да. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа итт килограмм совгIа шура лу царех Iатто.

Толамо кхоачашъю хьайбаш лелaдераца пачхахьалкхенна дулх дIадалара план а. БархI бетта планагIа дIадала доагIар 350 центнер долаш, дIаеннад 362 центнер.

Шоай хьайбай боахам легIабоалабеча хьинар ца кхолеш къахьег скотникаша Муотазов Бачост Тепсиев ИбрахIамен. Масс хана дикла кул цар Iунал лу доахан.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

УКХ ШЕРА 27 СЕНТЯБРЕ ШУРИН ФЕРМАША БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА СВОДКА

	ХIара Iаттагара дийнахьа яьккхар (кг)	
	27 сентябре 1980 шера	27 сентябре 1981 шера
Шелковской	6,0	7,2
Наурски	6,6	6,8
Грозненски	5,4	5,5
Назрановски	4,8	5,1
Сунженски	4,7	5,0
Гудермесски	5,0	4,7
Шалински	5,0	4,5
Надтеречни	4,0	4,3
Ачхой-Мартановски	4,7	4,3
Урус-Мартановски	4,3	4,1
Малгобекски	3,8	4,1
Республике тIехьа	5,1	5,2

Партийни организацешка — отчеташи хоржамаши

МАССАЗА А хьалхарча юхьиге

Вай парте отчеташи хоржамаши массаза а нарагӀдаьлначух коллективаш рапорт делар санна хӀама да. Ишта яр «Новосельский» яхача Ачхой-мартановски совхозе хиина отчетно-хоржамий партийни собрани а. Партийни организаце секретара Денисултанов Шуде а дӀайолайир ший отчет планаши декхараши кхоачашдеш коллективо даьхача толамаши нара. Собране хиначу коммунисташта совхозо даьхна доккхий толамаш дика довза хиннадале а, чӀоагӀагӀа уйла тӀаяхийта ладугӀар цар докладата. Доклада тӀа гӀоттадаь моллагӀа доп партийни влияни мел хиннай хьожаш дар.

ВӀашта пхе шера йоакхк «Новосельский» совхоза коллективо КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх. ХӀьта уж толамаш доахача массаза а доккха дакъа лоац коммунисташа. Уж массаза а лакха хьувкъам кхебар, балха эффективности дикали лакхъяр духьа лоаттабеча къовсаме хьалхарча юхьиге латт. Цу гӀуланкха белгальньнай дӀаяха отчетин ха.

— Дукха хьалхагӀа деза дог тийшад вай парте членаш керте латташ е производства лоархӀамегӀарча участкашка болаш беча балхах боккха пайда боалаш хилара, — йоах Ш. Денисултанова. — Цудухьа вӀашагӀьеллар партийни пхи групп: централни усадьбе, цхьоалагӀчен шолагӀчен тракторни бригадашца, кхоалагӀча, йиьлагӀча, ялхлагӀча баьцадаараш леладеча бригадашка, ремонтни мастерске. Партгруппашта кулгалде эттар шоай гӀулакх тӀехдика дайзан цунах дог лезан ца Ӏеш, коллектив кхотва а хьалхашка латта декхараш кхоачашдара из оарцагӀалкха хоаш а бола коммунисташ. Уж тайпа гӀулакхаш доахкаш ба, масала, Миасва Зара, Шептухаев Селим.

Партийни организаце дейла вийдар — производстве даим толамаш дахара боле тешам. Цудухьа массаза а чӀоагӀагӀа лоархӀам баьб къахьегаме коммунисташна хьалхле хилийтара, царгара хьонхам ийбара. ХьаэцагӀья вай, масала, совхо сентябрь бетта денз вай хиина цхьайтта собрани. Цен повестка моллагӀа хилча а — КПСС ЦК Пленума йтогах е кхашнара балхаш чакхдаларах, парте XXVI съезда решенеех е КПСС членалла хьачуэцарах — цига массаза а лаьттад совхоза коммунистий декхарашца дувзаденна, шерех кӀаране юкъарча гӀулакхаца дакъа лацарах доле дош. ХӀьта къамаьл массаза а корта болаш, цхьайолча хана бац ха деаргдоацаш, парте къаьст-къаьстача членашта критика еш хиннад. Цудухьа хӀана гӀад а ваха белгалдаккха дог доагӀа, партийни организаце шоаех бевна тешам дуккагӀа болча коммунисташа боа ца бар, бригадера новкъостий шоашта тӀехьабаьха хилар. Уж дешаш Тепсуркаев Мовлата, Читарбиев Николайна, Гапаева Мединяна, Миаева Зарана, дукхача кхычарна доагӀаш да.

Экономистаьла болх беш ва Денисултанов Шуди. Совхозера гӀулакхаш, «мела» моттигаш геттара дика йовз цунна, ива бола социалистически ях вӀашагӀйоллара гӀулакх дика хов. Е шу доладенначу юххье инициатива кхайкхайир совхоза коллективо — цхьайтталагӀча пятилетка план диъ шера кхоачашъе. Къаьстта хьинаре дакъа лаьцар цига коммунисташа. Инцьялайтаннар кхыйола починаш а. «ХӀара балха дення — дикала Знак!», «Бухсоцаш хьахур — дукхагӀа хилийта!» яхаш девнаш а йолаш, хьалхалаттача бригадай опыт шерра юкъекхахьарца, материальни моральни стимулировани ярца чӀоагӀагӀьча къахьегама яхьах доккха бернат доалл. Аьлча кхоачам ба, совхоза къахьегамхоша районе эттара хьалха паччахьалкхенна ялат, сом, баьцадаараш дӀадалара заданеш укх шера кхоачашъяь хилар.

Ше доклад еш Денисултанова йоалаьйча фактех цхьаараш ераш я. ХӀава совхозе ва коммунистически къахьегама 160 ударник, 195 сарго къовсам доаттабу ва сийлахьа цӀи яккхар духьа. Уж шера бархӀ бетта материальни поощрене фондера 14800 сом преми еннай боахама къахьегамхошта. Дукха арахийнай кхашна ях мишта лел, хьалха латтача ответах, балха тӀарча кхоачамбоацарех дувцаш йола «Молнеш», «Боевой листокаш». ХӀьта керттердар — 25 сентябре планал совгӀа паччахьалкхенна дӀаденнад 50 тонн ялат, 230 тонн баьцадаараш, 90 тонн сом. ХӀьта соми баьцадаараши дӀахо а дӀетелаш латт.

Кхетадеш да, къахьегамера доккхий толамаш шишегӀа хьахулаш доацилга. Дукхача факторех, цу дакъе идеологически Ӏалашонах а тийша да уж дахар. Цудухьа, кхашнара балхаш долалуча хана уйла е ях цар план оттае гӀийртай партбюрои администраци, наха цхьатарра идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам балара къаьстта уйла тӀа йохийташ. Уйла тӀаахийтай ший йоакхо елга хӀара болхлоча хоадалийтара, цун къахьегама толамаш массанега а тержалдайтара. 10 пропагандисто, 20 агитаторо политинформаторо шера тайп-тайпарча темаех даьша 70 лекцин доклади йийшай. 176 беседа яьй. Къахьегамхоша хиннача цу тайпарча вӀашагӀхьетарий башхало я цига хиина къамаьл коллектива вахарца, цун йоахонцен планашцен дувзаш хиина хилар.

Цхьабакъда, доклада дахна яьв пренешка совхоза болхлочо Ленина орден лелаеча Гапаева Медвас, бригадира, халкъа тӀахьожама группа председатела Бакриев Лаьчас, керттерча инженера Дешериев Мухтара, кхыча коммунисташа дийцачох, идеологически болх мел аьлча а кхоачам боллаш кӀоаргеи массе оагӀорахьарен баьбац. Лекцеш ешар, беседаш яр ханаха хиннадац. Цхьаза оттаь агитколлектива балха план хиннаяц, мела лелабаьб атеистически болх а. ВӀаштӀехьлаттац гойтара агитаце гӀулакхаш из эттара чӀоагӀагӀа зивча метте: кхай тӀа, соминй беша, мастерске. Кхыметтел совхоза конторана юххе доллача социалистически яхаа экрана тӀа е цкъаза ханханнахьа хьахьожац къахьегама ях мишта лел. Коммунисташа белгалдоахар, партийни бюрос культурно-массови мероприятеш чакхъяхара уйла кӀезага тӀайохийташ хилар, общественни организацешта эсала кулгалдаь хилар. Хьинаре болх баьбац администрацес гӀулакхашта тӀахьожам лоаттабара бокъо кхоачашъеча комиссен массаза а болх беча производственни совещанешкн. Уж дерригаш кхоачамбоацараш дӀаладаь отчетно-хоржамий партийни собране соцамь просьта тӀа.

Керда хержача партийни бюро состава кӀезига къахьега дезаргдац кхоачамбоацараш дӀадахара. Кхоачамбоацараш цхьан тайпара из Ӏаткъаш мича дуе бухсоцаш хьахуларашта. ДӀа уйла ел оаш оашош. Нагахь санна дӀарчача совхозои къаьст-къаьстача коллективашен шоай планаши декхараши кхоачашдой а, Ж. Мерзоева, Х. Исмаилова, С.-А. Джаутханова бригадаш тӀехьаис

— Кхы а дикагӀа болх бе беза вай, — аьлар собранеше къамаьл деш совхоза директора М. Кагерманова. — Хьонхам эца нах болаш да вай. Масала, Тепсуркаева бригада. ПланагӀа 637 тонн дала дезаче цо дӀаденнад 1000 тонн совгӀа баьцадаараш, хӀьта дӀахо гулдеш а да. 200 тонн хӀава беннабад аьнна заданеш дукхагӀа дӀабеннаб сом а. Коммунист а кулгалхо а ше хилара тарра, Мовлата хов наьха деташ уроаттаде а уж шийне гӀехьа баха а.

С. АЛЕКСЕЕВ.

ДИКА ХЬЕХАМЧА, ХЬАЬНАЛА БОЛХЛО

Навсарерча ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» завода кадрови болхлоех цаӀ ва Евлоев Яповщий Сайт-Махьмад. Цунна тахан санна дагадоагӀа Советски Эскара мугӀарашка гӀулакх вь воаллаше а ше укхаза балха вена ди. Эхь-ядел, сабар долаш вола зӀамига сат сиха дӀатаревтар болхлой коллективе. Ши бутт мара ха эшанзар цунна токаре говзал карагдаьдаьра. Цу хана дена, вешта вьлча, дийтта шера инструментальни цехе къахьегаш хьавоагӀа из.

Цу хана дукха хало лайнар зӀамигача сага. ХӀьта из алкхо цо дӀадоладьча къахьегама вахарца дувладенна хиннад аьлча бакъхургдац. Болх-м из дукха ха аллехьа хийцна хьабе ваьлар, хӀьта опыт тӀа-тӀа йӀаьхегӀа хулаш латтар.

— Сона ца ховр хьахьеха а, эшаш дола гӀо-новкъостал де а улув шортта нах нийсбелар, — яхаш дувц Сайт-Махьмада. — Къаьстта белгалваккха воагӀа са хьалхара хьехамча Котиков Махьмад.

Сайт-Махьмад боккхача дезале эттара вовкхагӀвола вoӀ вар. Цу хана кхийна хьальтта ер мара ваьар. ТӀаккха цӀагӀа эшараш йӀакхка лаьгӀлуш дахар. Цул совгӀа, хьолдаь даха дезаш цӀенош а дар. Цу дерригне ха йиталларе дӀахо деша а тарлера цо. Мичча тайпара дале а цӀакха балха тӀарча а цӀагӀарча а халонех ца къехкаш, даим хьаьнала къахьегаш хьавенная из. Цудухьа дукха вера ший новкъосташта, вовзаш мел бараштa.

Евлоев Сайт-Махьмад предприяте дикагӀболча хьехамхоех лоархӀаш ва. Укхаза болх беш цо лакхача хана ткъаьнмел совгӀа волча зӀамигача сага балха говзал Ӏомаяра новкъостал даьд цо. Царех цхьабараш заводе болх беш ба. ХӀьта Оздоев Махьмад, Дахкилгов Руслан санне бераш техникумашка, кхыча заведенешка деаш ба. Даим яхар санна дукхьашха балха баькчарех цхьанисаг тӀачӀоагӀву цунна. ХӀьта дукха ха йоацаш цуна токара говзал Ӏомаеш, шаьрьеш хинна Котиев Муради Дахкильгов Казбеки хӀана шоаш болх беш ба.

Коллектива хьалхашка латта юкъара гӀулакх кӀалдита шийна бола аьттув лехачарех вац Сайт-Махьмад, эше сахьата а кхы дукхагӀа а болх баьнначул тӀехьагӀа цехе Ӏе дезаш моттиг хилча цӀаккха а «ац» аьнндац цо. Цудухьа, чоалхане балха декхар кхоачашде дезаш моттиг эттача эггара хьалха цеха кулгалхошта дагавоахарх ва из. Хов царна цо шийна тӀадилла гӀулакх тешаме кхоачаш дергдолга.

Балха говзал, къахьегама оасарле лакхъяларга хьежна вӀдала доладелар болхлочун сий а. В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхача хана цунна елар юбилейни медаль. 1973 шера деза цо лелаю «Коммунистически къахьегама ударник» яха цӀи. Цхьа шу дӀадахадац из сийлен грамоташ, маьхера совгӀаташ далаца белгал ца воаккхаш. НийслагӀча а итталагӀча а пятилеткай ударник вола из шин балха норма зеки 120—130 процент кхоачашъеш хьавенав укх карарча шера а. Балха декхар санна тешаме кхоачашду цо шийна тӀадехна общественни декхараш а. Из хийрхае профсоюза цеховой комитета членалла.

— Варт тайна коллектив а тха цехе болх беш яр, — яхаш дувц Евлоева.

— Юкъара гӀулакх кхоачадеш санна сага вахаре хуле лоархӀаме событеш а кхыйола массови мероприятеш а цхьана вӀашагӀкхийте чакхйоах оаха. ХӀьта хьай новкъостий догуйла, цар гӀоалелаш, сатоонаш дикагӀа йовлаш хилча царца балха декхар кхоачашде а аттагӀа хул.

С. ШАБИЕВ.

СУРТА ТӀА: токарь С.-М. Я. Евлоев ше Ӏомаяьча учениказца М. Котиевца.

Н. ПЛИЕВА сурт.

БРИГАДНИ ПОДРЯДА ХЬИНАР АЙДУ

Тха комплексни бригада коллективо, — дийцар тхона сборщикий бригадира В. В. Гадзевича, — толаме кхоачашдаьд тӀанйца декхараш. Балхах бухсоцаш хьахулачоа уйла тӀаадийта яьннай тха бригада. ХӀьта бухсоцаш хьахур гучаьлаь да. БархӀ бетта планови заданеш 6 процент тӀехкхоачашъяьй оаха, къахьегама овсарле 112 процентага кхаьчай.

Мишта духтӀавоаккхаргва Ӏа цу толамеча цифрашта юкъе укх тайпара юкъ йоаллаш хилара: план 6 процент тӀехкхоачашъяьй хӀьта къахьегама овсарле 12 процент лакхъенний?

— Эттара хьалхара бахьан да цуи сборщикаш бригадни подрядага бовлар, балха тӀа хӀаране бехктоххам лакхбенкаб. Доллача хӀамал «корта» — къахьегаме дакъа лацара коэффициент.

Къахьегаме дакъа лацара коэффициент я в я доллача хӀамаи «корта». Из бахьан долаш бригаде чӀоагӀ а енна дӀааттай йиза йола порядок.

Къахьегам коллективни формагӀа вӀаштӀехьбаьккхар дага ма деха а нийсденадац. Бокъонца нийчо е езар цу гӀуланкха, лелаеш хьайоагӀа, массанена а шаьръенна йола къахьегам вӀаштӀехьбаьккхара формаш хувца йийзар. Шоай тарлучох белггалара технологически цикл шоай бригада доазонел чухьа соцае лаьрхӀар сборщикаш. Мишта дергдар из? Хьалхарча юкъига вӀаштӀехьдаьккхар бригадо ший доалахьа транспорт — автопогрузчик хургйола гӀулакх. Цу сахьате гучаьлар балха тӀара белгала ритм.

— Фу хӀамаш я тха бригадо хьераш? — хаттар ше оттадир бригадира. Бригадо вӀашагӀьехк шоаткъа совгӀа тайп-тайпара бурильни инструменташ, установкаш. Иштта дукха цӀераш йолаш оатхалаш хиларах оахе лаьрхӀар балхий белггалара перечень кхоачашъергйола звеньяш вӀашагӀйохка. Дукхьал из болх мара бергбац цар.

В. В. Гадлевичен цуи новкъосташей хьадага а лаьца, балха юкъейоалайир дика аьттув болаш йола къахьегам вӀаштӀехьбаккхара форма. Масала, циркуляци яра затвораштa уттаю запорни устройствай блок а йоаллаш йола манифольдаш ю А. И. Кулешова звенос, хӀьта талева кацат сецаеш я П. Ф. Андрианова звено, и. кх. дӀ. Ишта специализаци ярах доаха толамаш гуш да. Цу сахьате лакхъелар балха дикал, къахьегама овсарле. Бакъда, моллагӀча звенона кхы тайпа заказ тӀадилла йиш яц яхалга дац из. Эшэшача хана балхаш дӀатӀахьатӀа, декхилга цкъоза производственни хьалаца шоаш хьалхадоах, е кхыча звенона новкъостал даьза ца доалаш хул — бригада бухсоцаш хьахулачун уйла еш хул бернгаш а.

ДӀахо Владимир Владимировича дийцар, шоаш укх шера кердача продукце ялх тайпа карадерзаь хилларах. Цеха нов гӀолла дӀадолалу тхо цунца, цига хьахьонх цо керда продукци. Холу ше кулгалдеча коллективах доккхал деш из хилар.

Дикка лаьдугӀ вз комплексни бригада. Грозненски ремонтно-механически заводе эттара хьалхарчарца итталагӀча пятилетка план кхоачашъячен керда — цхьайтталагӀьяр дика дӀайолаьячен бригада бригадира Къахьегама Цӏеча Байракхеи «Знак Почета» яхачен орденни кавалера къамаьлага.

— Укх деношка оаха болх бу, — йоах В. В. Гадаевича, — керда заказ кхоачашдеш, турбай йоккхийча базашта лаьрхӀа оборудовани еш. Хьалда аьлча, оаха кийчъю обсадни турбашта лаьрхӀа контрольни стенди турбаш сеттаргйий хьажара съемоукладчики.

Керда продукци кийчъяро, карарерзаяро, арахецаро хьахьонх, коллективо ший говзал лакхъелен хӀара денна керд-керда заказаш кхоачашде из кийча йолген. Бригада болхлоша доккхал деш дувц Тюмена мехкдаьттахошта кхухьийта аппаратура шоаш кийчъеш хилар.

Ф. СУХАНОВ.

ПАРТИЙНИ ДЕШАР ВАХАРЦА ДУВЗАШ

ДӀадахача шоатта дийнахь Грозне, Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне здане пропагандиста Ди дӀадихьар Ленински района идеологически фронта болхлоша. Цига баьккхар предприятей, организацей, учреждений семинарски трудвай, партийни комсомольски дешара а экономически ишлей школай а пропагандисташ, юкъхьащарча партийни организацей секретараш, предприятей кулгалхой.

Гулбенараашта хьалханна «1981 шерен бӀарчча хьайнача пятилеткан планаши социалистически декхараши толамца кхоачашделга Ӏалашдара района пропагандистски актива декхараш» дувцаш доклад вир КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова.

Цо белгалдаьккхар пятилетка хьалхарча шера 8 бетта продукци арахецарен из хьаярга дӀадодар лохдерен задашеш района къахьегамхоша тӀехкхоачашъяь хилар. Хьаьлча еррига продукцех паччахьалкхен дикала Знак йолаш 21 процент, лакхарча категорегӀа — 40 процент я.

Пайда бера план района коллективаша 103 процент кхоачашъяьй. Дика ца йоалаш болх баьб гӀишлошоша.

Бахача наха гӀулакх дечен торговни предприятеи болхлоша а кхоачашнир шоай плакови задашеш.

Иштта толамца къахьегаш дукха рузьна кхоалa — метала, электрически йоахален энерги, газ, кхьдаво, лакхъяьй къахьегама овсарле.

Районе хьалду 20 эзар квадратни метр йола пах чубаха кӀенош, 4 берий беш, техника цӀа, кхыйола гӀишлош.

Бакъда, уж толамаш доахача хӀана и кӀезига дац кхоачамбоацараш, аьлар докладчика.

ХӀана а кӀезига нийслуш хӀама дац болхлой балхара дӀабуалилга, къахьегама дисциплина телхаелга, производстве хила ца доагӀа кхыдола хӀамаш делга.

Цу дерригнеша а новкъарле ю планаши тӀанийна социалистически декхараши толамца кхоачаш д а р а. Къаьстта чӀоагӀа Ӏаткъаш дабалхара нах дӀабуалилга. Предприятега дӀавала лаьрхӀачо ший къахьегама овсарле лохъю, хӀьта кхычахьа балха эттача а юкъхьанца лоха хул цуи из.

Планаши социалистически декхараши толамца кхоачашдара, продукце дикал лакхъяра, рузьни кхом бара дешашбарий уйла тӀайочийташ хила еза пропагандисташа еш йола занятеш, аьлар нов. Громоза.

Цо белгалдаьккхар Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша йоакха ши событа белгалйоаккхаргхилар — автономни республика хьахинна 60 шу дизари Нохч-ГӀалгӀайче Россех дӀакхийтта 200 шу дизари. Царца дувзадени идеологически болхлоша дукхагӀа тераш тӀабакийта беза къахьегамхошта интернациональни кхетам балара, аьлар цо.

Гулбенараш тӀахьийхар нов. Громова пятилетка хьалхарча шерах йисача хана коллективаш шоай декхараш толамца кхоачашдара оарцагӀьяхаре цар къахьегама хьинари политически ганхетами лакхбара. ХӀьта пропагандистий берригь болх парте XXVI съезда исторически решенешца айхха бувзабенна, уж толаме кхоачашъяра тӀаберзабаь хила беза.

Цул тӀехьагӀа къамаьл даьча «Красный молот» завода парткома секретара Е. И. Пучнова дийцар, «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар дӀахо эргадаьнна тоадарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара, марксистско-ленински образоване эффективность лакхъяра заводе партийни организаце деш дола гӀулакхаш, партийни дешар дикагӀа вӀаштӀехьдаккхара, пропагандистий методически говзал лакхъяра деш дола хӀамаш, белгалбьхар шоай дикагӀбола пропагандисташ.

Гулбеннараша безаме ладийгӀар «Чечингпромстройматериалы» яхача объединене директора заместителa, экономически школа пропагандиста А. Г. Эсмурзаева даьча къамаьлага. Школе дешашбараша производстве боккха пайда эц шоаш занятешка Ӏомадечох, шоай дешарах, аьлар цо, шоаш Ӏомадаьр балха юкъедоаладу. Масала, еха кирпичкаш оаташ йолча дробилка тӀа цхьан сменагӀа мара болх бацар. Школе дешабагӀараша цу тӀа кхаь сменагӀа болх бе предложени елар. ХӀаьз дробилка хаддаза болх бу. Из бахьан долаш 30 километр гаьнара хьакхухьаш йола гӀум кӀезигагӀа эшаш хул, лохьяь транспортни расходаш.

Бакъда, аьлар Эсмурзаева, экономически дешар кӀоаргагӀа Ӏомадара дешабагӀараашта кхоачамхилла литературен пособеши яц тха.

ВЛКСМ Ленински райкома хьалхарча секретара Л. Касаева совещане дийцар комсомольски политически дешарах лаьца. Комсомольцаша парте XXVI съезда материалаш, цига нов. Л. И. Брежнева яь доклад кӀоаргга Ӏомаеш хилар дийцар.

Совещане гулбеннараша берригача пропагандисташка деш дола кхайкарал тӀейцар.

ДикагӀболча пропагандисташта КПСС Ленински райкома сийлен грамоташ елар.

Совещани чакхъяьнначул тӀехьагӀа цига баьккхача наха хӀана найпига хьоашалгӀа баьнача кхалнаьхи «Таврия» яхача украински паччахьалкхен ансамбля артисташа доккха концерт оттадир.

Ишта пропагандиста денош хиннад республика кхыча районашка а.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Шийй гӀулакх дезаш хилча

ЧИУС-а чуйоагӀача Грозненски аьшкебетонни конструкцеш еча заводе къахьегаш ва РВЦ-2 электромонтер Путилин Александр Антонович.

1961 шера школа йистеяьккхачул тӀехьагӀа дӀахо додача вахара никъ харжа бийзар цун. Электромонтер хила лаьрхӀар цо. Дас-нанас къобабалдир цо херна вахарв никъ. Саша балха воагӀа заводе электрикя ученикалла, хӀьта кхо бутт баьнначул тӀехьагӀа ше болх бе волалу. Кхерамен бехктоккхамен болх ба электромонтера бар, бакъда, из безачоа цхьаккха хало новкъа яц, цуи къайленаш дикагӀа карасрае гӀерт. А. Путилин хьожаву РВЦ-2. Цуи керттера декхар дар цеха электрооборудованега хаддаза болх байтара мел эшаш Ӏалашделта. Хала участок яр къовнача специалиста кхьачар. Оборудовани тишъенна, хаст-хаста йохаш, кердаккха езаш яр. ХӀьта болх сеца латтача юкъа бетони маркхали хьа ца барах доккха зе хулар. Из дика кхетадора Путилина. Ший начальникна Сапрунова Нина Ивановнеца дага а вальна, цехе нахи болх ца беча хана хьа а ухаш, цхьацайола оатхалаш хувцаш, кердайохаш, ший мукъа ха йоаеш дукха къахьийгар электромонтера. ХӀьта Тульски механически техникум йистеяьнкха йолча Нина Ивановнас а дикни новкъостал дир хьинар долча болхлочо.

Цу дерригне а вӀаштӀехьдаьккхар болх ца социйташ дӀабнхьа, къахьегама овсарле лакхъе. ГӀишлои материалашта кхом бера тӀанйца социалистически декхараш кхоачашдеш ший балха юкъе кердадар доалдир Александр Антоновича. Дикка уйла а ях боарамагӀа эшаш йола материалаш бункерашка кхьачул тӀехьагӀа оператора ховрггдолаш гургал тока сигнализаци вӀашагӀъеллар цо ший новкъостанца Воробьев Ворнсаца маркхалабетонни уале. Цу гӀулакхо вӀаштӀехьдалийтар шера 18 эзар сома маьхе пайда эца. Иштта да ший новкъосташца цо балха юкъе доалдь кердадараш.

КъахьегамгӀа хьежжа ду вай мехка балхлочун сий. Теркал ца беш биснзар Путилин Александра болх а. 1971 шера деза сийлен совгӀат — Октябрьски революце орден лу цунна, хӀьта цул хьалхагӀа Ленин ваь 100 шу диевра хетаь юбилейни медаль а яр цунна елна. Цу дезача совгӀаташа кхы а дикагӀа къахьегара тӀахьех къона специалист.

ТӀехдика къахьегама хьокхемаш дахарал совгӀа хьинаре дакъа лоац А. Путилина общественни вахаре а. Из ва завода партбюро член, электроцеха парторганизаце секретарь, халкъа тӀахьожама группа председателa гӀонча. Дукхача шерашка вагирхой хьехамча ва из, цо нийсача вахаре а балха дика къахьегам итташ кагирхой ба заводе, хӀьта укх тӀехьарча хана цуи гӀончий ба моторист гӀалгӀай зӀамига сат Манкиев Махьмад, слесараш эрсий Радченко Василийи Заградский Виктори.

ЧӀоагӀа сий ду хьаьнала къахьегача болхлочун завода къахьегамхоша.

Р. АУШЕВ.

Ӏилмаи техникаи кхоане

Геттара нийса болх бу прибораш

Кавкала лоамашка цхи километр лакхача моттиге отталь Лаьттая букъа тӀа эттара йоккхагӀа а дикагӀа хӀама гуш а йола оптически прибор — БТА (большой телескоп азимутальный). Цуи гӀонца, нагахьа санна атмосферни новкъарлонаш ца хилча, стеариновi кӀерама сердал 25 километр гаьна хилча а го йиш я. Тохкамхошта дукхагӀа дагадоаллар-м, шеко яц, гуш дола доазош БТА 8 — 9 миллиард сердала шерага кхоачаш дӀаходиньа, Вселенне вахар да. ХӀьта дерригача дунен тӀара астрономаш кӀорда а ца деш хьежаш ба советски телескопаца болх бе шишоай аргӀа хьатӀакхачарга.

Из телескоп хьаьйи лоацна ЛОМО оалаш йолча, мекха эггара йоккхагӀа йолча оптико-механически объединене. БТА дог — ялх метр диаметр а йолаш дола цхьаккха хӀама дакха йиш йоацеш дола нийса кизга. Етта заготовка шельялара процесс шин шерен ялх дийнахьен лаьттар, шелдалара сухал сахьата 0,03 градус а йолаш. 42 тонн оз кизго, хӀьта цуи деформаци 0,0005 миллиметрал тӀехьйлк йиш яц. Телескоп хьалий 15 шера, цу юкъа къестадаьд цу эттара нийсагӀа йолча комплексо управлени ярцех из тӀахьожаярцен юкзаснна йола дукхка технически проблемаш.

Шеко яц, хӀара шера хьаяц ЛОМО БТА санна йола селла уникальни прибораш. Амма укх шера хай бетта яйра сона кхы цхьаькха вӀашагӀа а елла йола телескоп. Цуи кизга диаметр метр гаргга яр, шин шера къахьийгадар оптикаша из хьаяра. «Астрономий заказаша хьаллоаттаду тхо,» — аьлар цунна де ховш дола хӀама де автоматаш хӀанзарчоа Ӏомалургйоацаш болча мастерех цхьанне.

ЛОМО арахецача 700 совгӀча изделех цаӀ я телескоп. Дукхьал бархӀ минута «Смена — Символ» оалаш йолча любительски фотоаппарата объектив а хиле дӀаотт кизга заготовка. Ерригача параметрех йолча лоннаша обработки яра йола лаьрхӀа техника хьалий объединене конструкторашa. Изделей дикалах дувц канадерча фотографешта волча инструктора Джорджа Х. Армстронга письмо мугӀараша: «Азеп са студенташен раьза а долаш лайда яйбу «Смена — Символ» яхача шун фотоаппаратах. Шо раьза хургда мотт сона, хӀанзалца сона йизача ерригача цхьалкача 35-миллиметрови камераш йолча аппаратех шуньар массанел дикагӀа я аьлча».

Ливерпулерча Т. Н. Репслава йовз ЛОМО кхы цхьаькха продукци. Ишта яздаьд по ший письмо тӀа: «Массехк шу хьалха тайп-тайпара объективаш а йолаш йола микроскоп кхьачай сога. Са я иштта фазови контраст йола микроскоп а. Уж шаккхе а шун предприяте хьаь я. Сона йовз английски, немецки, японски изделеш а. Цр массане а во бацар болх. Амма, долча бесса аьлча, дукха кхоачамбоацараш доахкаш я. Эрсий объективаш сона мел йинарел дикагӀа я».

Из микроскоп шиъ дикала Знак а луш официально могаль я; цаӀ я цун советски, шолагӀьар немецки — «ВЕSI» (дикагӀьяр). Из сийнай хӀара шера эзар ленинградски микроскоп эцаш йолча «Неккерман Фердинанд АГ» оалаш йолча малхбузенгермански торгово-технически фирма.

Хала да оптика дикалах японцаш пецбаха, амма цар а 1967 шера дена даим нийо УНМ маркахи йола микроскопаш. Дозал 100 килограмм а долаш, нийсал 0,001 мм а кхоачаш йола из, чоалхане конфигураци йола деталаш диста лаьрхӀа я.

Дуней 102 мехка кхухьийташ йола бӀаь гаргга изделин я ЛОМО экспортни списка тӀа. Уж я тайп-тайпарча гӀулакхашта лаьрхӀа йола фотоаппараташи микроскопаши, любительски кинокамераши кинопроекторашi, стационарни киноустановкаш, спектральни прибораш.

— Оптикаца цхьана, — йоах ЛОМО керттерча инженера Ленински Паччахьалкхенина премей лауреата Кашерининов Роберта, — электроника, автоматика, телемеханика а я тахан тха приборашта юкъе. Из даьд оаха тхоай кхьгар йоаца продукця хьас безам хилар бахьан долаш. Разработкашта юкъе цӀи йоаккхаргья из БТА, люминесцентни микроскопе — из хьаьй оаха доазол деха ялехьа. ХӀьта разработкайи производстван еррига технологически зӀи эргаяькка тоаяро йиш хилийтай продукци арахецилга сихде а цуи мах лохбе в.

Цуи тӀеххьара фраза кхы ала хӀама доаш аьнна а традиционни а хеталора. Амма традиционно кьестаиц укхаза проблема. Укхаза вӀаштӀехьдаьннад компьютерах станокаши автоматаши «дӀатеха» ца Ӏеш... конструктор ше а тоха. Из бахьан долаш оптически системашта проектировани ярен оптически производство технологически кийчъярен ханаш кхозза кӀезагӀьеннай. ЭВМ шийна дӀатӀаац ракеташца бувзабеннача дукха къахьегам чуаоацача балха доккха дакъа, конструктора творчески болх бе ха мукъа а йоаккхаш «Конструктор — компьютор» яха диалог предприятена чуйоаларо луш йола экономически эффект миллион сом совгӀа я.

Шоай доалахьарча доккхийча Ӏилман низаша йиш хулийт предприятена чу дукха теоретически экспериментальни балхаш де. Эггара йоккхагӀа йолча актуальни проблемашта мехка хьалхе лелаеча Ӏалма-тохкама институташца кооперировани ю объединене. Цу тайпара цхьана къахьегарах хьахулаш дараштa юкъе я многоканальни фотоэлектрически установкаш металла, сплавашта, даьтташта, рудашта, минералашта, кхыча материалашта анализ яра йолча системаши. Дилла йолаш йолча рамка чу мах булац цар овсарлен: цхьан ханпа 40 элемента анализ ярга дӀайода шиъ минут гаргга ха. Вокх кердача установка цхьан полевой сезонагӀа бу итт геологически парте кхаь шера бе безаргболa болх.

Дилларча «микроскоп» яхача дешах латт эшаш йола дарбан баьций соединенеш лехача прибора цӀи. Молхаш хьайбашта мелаеш тохкамаш деча апробаце классически методаца нийсйича иттазза сихду цу химически соединенеш тохкилга. Цу тайпара я оптикеи электроникеи цхьана таръяра тороваш.

Производство уж уникальни комплексаш арахецилга карадерзадеш йоаллашехьа, объединене хьахул керда лостамаш — дустамий диапазон шеръеш йола лазерни спектроскопи, микрообъективашка гӀолла сага организмана чу а хьежа, цу чу фуд хьажа йиш хулийташ йола волоконни оптика ларда тӀа хьаль гибки эндоскопаши. Дахача шера йолаелар ЛОМО 30 керда издели серийна арахеца, продукце кхы а 68 опытни образец дукхьашха хьаийцар. Царна юкъе я «Никона» яхача японски чунга нийсъеш йола «Алмаз-103» оалаш йола профессиональни кизга фотокамера.

Юрий ШНИТНИКОВ, АПН корреспондент.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

Грозненски районан 1 Мая цIерагIча колхоза сомий бешамаши баьцадаараши лелаш дераша укх шера тIайийца доккха декхар толаме кхоачшдира деррига шоай яхаш сарцагIа а даьха къахьег. 20 сентябрь хьатIаоттачча шера планагIа бохка безараш 1300 тонна болаш, пачхьалкхенга белхаб 1489 тонни сом. ХIаьта планагIа доккха дезараш 500 тонна долаш, баьцадаараш а делхад 804 тонн. Кхы тIа а массехк бIаь тонни сомий баьцадаараши доккха лерхIаш ба колхозхой. ЮкебисаьIажаш, помидораш, кабуц, хохаш, кхы баьцадаараш сихагIа чуйийца дахара тIатеIIа къахьегаш боахк уж укх деношка. 270 гектара тIаре Iажаш чуийцаб планагIа баха безараш 70 центнер болаш хIара гектаре тIара 75 центнер а йовкхаш, баьцадаараш планагIа 166 центнер даха дезача чуйийцад гектара тIара 180 центнер а доахаш.

Ши бригада я колхозе сомий бешамаш лелаеш. Царех № 1 йолчоа кулгалдеш я «Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни садовод» яха Сийлен цIи лелаеш йола къахьегама ветеран, КПСС член, «Знак Почета» ордени «За трудовое отличие» яха медали лелаеш йола Черникова Мария Трофимовна. Йоккха балха опыт йолаш говзанча я из. Дукха ха я цо сом кхебу. Укх шера 80 гектара тIа хьалкхебаьб цун бригадо сом.

Сомий гаьнаш йоIача, хенашта гонахьара лаьтта оайкача, кIираш еттача, эзене йолча хIамашта дукхаьа молхаш етташ обработка еча, хиш лехача, кхы балхаш деча шоай хьинар ца кходеш къахьийгад цу бригадерча дукхкача колхозхоша. Царна юкъе къаьстта хьинар айденеи хIара дийнахьа балха нормаш дикка тIехкхоачаьдеш къахьийтад 1980 шера «Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни садовод» яха еза цIи еннача Голованова Вера Петровнас, Хайдарова Кулас, Чернявская Валентина Алексеевнас, Дохненко Таисия Ильиничнас, Хасуева Маремас, Магомадова Ромикетас, кхыбараша.

ПланагIа бохка безар 750 тонн болаш 800 тонн сом бехнаб пачхьалкхенга Черниковай бригадерча колхозхоша.

Укх шера йоаш хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашду зIамига йолча хана деза цу колхозе къахьегаш хьайоагIача агроном Целовальникова Раиса Ивановна керте латтача № 2 йолча бригадерча колхозхоша а. ПланагIа бохка безаре совгIа шоазткъе итт тонн Iажаш белхаб цун бригадо. Цхьа сат ваш колхозхоех хIара балха дийнахьа шоай норма дикка тIехкхоачаш ца еш. ХIаьта царна юкъе къаьстта къахьегама овсарле лакха йолаш балхаш деш белгалбаьннаб Хочакова Надежда Захаровна, Кляменко Евдокия Ивановна, Богданова Александра Петровна, Ульшина Надежда Петровна, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 150—160 процент кхоачашъяьй царех хIаране шоай балха нормаш.

Баьцадаараш лелаеш цхьа бригада я колхозе. Цунна кулгалдеш я КПСС член, Ленина орден лелаю Сигута Лидия Васильевна. Из а я йоккха балха опыт йола специалист. Цун бригадерча колхозхоша дика хьалкхедаьд баьцадаараш, къаьстта а нарсаш, кабуц, помидораш, кабачкаш, кхыдараш. Уж чуйицад планал совгIа массехк бIаь тонн.

Укх шера баьцадаараш кхедеча, уж чуэцача хьинаре къахьийгад звеньевой йолча Принутель Антонина Михайловнас, колхозхоша КПСС члена Рашидова Довхана, Прокина Елена Андреевнас, Бычкова Антонина Ивановнас, Хамзатова Яхас, звеньевойи бригада профорги йолча Чернова Евдокия Егоровнас, кхыбараша. Цхьа дийдадахийтадац цар шоай балха нормаш 150—180 процент кхоачаш ца еш.

Белгалдаьккха доагIа, сомий баьцадаараши хьалхкедеча доккха дакъа колхоза механизатораша лаьца хилар. Шоай балхаш толаме чакхдаьхад цар а. Агротехнически бокъонаша дIа ма деххара лаьтташ аьхад, кийчдаьд, дегIайоагIача культурашта хан-ханнахьа хий дийтад, сомий бешамашта молхаш йийттай, кхы тIа дукха балхаш даьд.

Механизаторашта кулгалдеш хиннаб бригадираш къона специалист, КПСС член Алаев Махьмади Грозненски районан Совета халкъа депутат, КПСС член Тимошенко Виктори.

Уж балхаш чакхдоахача хьинар ца кходеш къахьийгад Къахьегама Цlеча Байракха цIи орден лелаечо, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата, КПСС члена Пронин Василий Ивановича, Къахьегама Сийлен II, III степена орденаши «За трудовое отличие» яха медали лелаеча Саидов Або-Суьлиз, Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча Гилаев Висас, Къахьегама Цlеча Байракхен «Знак Почета» яхен ордени лелаеча тIемаш къахьегамей ветерана Степанов Петр Васильевича, кхыбараша.

Баьцадаараш чуэцача колхозана доккха новкъостал даьд юрта юкъерча школа дешархоша Дебировга ПаьтIаматен Хьавас, Цускаева Ларисас, Иманаева Заргана, Шуваева Маринас, кхы дукхача дешархоша. ЦаIи ахишшша норма кхоачашъяьй цар хIара балха дийнахьа.

Сом чуэцача хьинаре къахьийтад Грозненча № 3 йолча профтехучилища дешархоша. Царна юкъе белгалбьяннаб Байсултанов Шарудин, Магомадов Беслан, кхыбараш.

С. АУШЕВ.

Доазол дехьара

Кампуче халкъ Пол-Потен Иенг Сарен къизача режима кIалхара даьнначул тIехьагIа бIубенна машаре вахар дуллаш доал. Мехка хулаш дола хувцамаш къаьстта дика гуш да Пномпенага хьежача. 1979 шу доладуш столица ма дарра аьлча енна хIама санна яр. Цига баха дукха эзараш нах боабаь с городера лелхабаь юрташка дIабахийта бар, цига нердача тайпара «хьесам бала». Заводаши фабрикаши дIакъайлаяр, электростанцеш болх беш яцар, йолаш ящар тикаш. Халкъа правительства де мел могар дир город юхаметтаоттаяра. ХIаиз Пномпень диззача вахара наькъагIа дегIайоагIаш я — юхаметтаоттаьй производство, хьаниллай тикаш, кхачан рынкаш, болх беш я дешара заведенеш, лелаш я общественни транспорт.

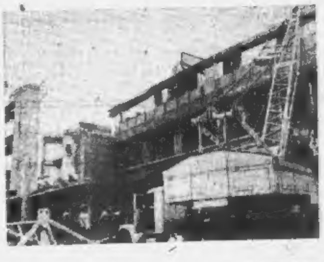

СУРТАШ ТIА: 1. Юхаметтоттаьча Пномпена центре. 2. Юхаметтаоттаеш латт полпотовцаша эккийта хинна къамен банк.

ВИА—ТАСС сурташ.

Саги Iаламе

НОМЕР ЦАI ЙОЛА ЭКОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМА

Хин ресурсаш лорайри царех хьаькъалца пайда эцари

Дукха шераш хьалха таджикски юрташкарча хьехархой группаца цхьана Таджикистанера Москве водар со. Поезд Волга яхача доккхача хих дехьайоалаш, берригаш а корашта дIатIа в лета, цец а баьнна, ца соцаш цIогIарч деттар цар: «Хий! Хий! Ма дукха а да кх». Бакъда, дилла а хIана хилац аьнна йIайха кулача Таджикистане даим хам баьб хин. ХIаьта кхыметтел тахан вай Юкъерча Азеррига республикашка хин ресурсашта реконструкци яра Iалаьмате доккхий балхаш лаьча, дукха километраш йола каналаш дехкача, кулгашца фордаш хьадаьча, шерра ирригационни сеть йиллача, йоккхийча нах бахача моттигашка болх беш хинпроводаш йолча хана а, хин, укхаза традицех хьадоагIача тайпара, хьалха сенна хам бу.

Бокъонца хин мах бовзаш из кIезига долча, цунна тIакхача хила долча, цунга дукха хIама дIадоача метте ваьхача сага мара. Дукха мехнаш да кIанз а баха нахи боахама деррига доакъоши эшшача боарим, хила деззача тайпара дикача хица ханхаинхьа Iалашде торо йоацаш. ООН даннеех, планета тIарча юртарча бахархоех 80 проценти (миллиард совгIа) городашка бахача нахах 23 процентк да хила деззача тайпара дика да ала йиш йолча хица IалашбаIза. ДегIаухача мехкашка бахача нахах дукхагIа бараш цамогаш хиларен боврен керттера бахьан цIена хий ца тоъаш хилар да.

ДукхагIа дола мехнаш экономически интенсивно дегIаухаш хиларца дувзадении тIехкхьарча хана дерригача дунен тIа кхы а нрьеннай хин проблема. ХIаьта тахан кхыча экологически проблемашта юкъе хьалхарча моттиге а латт. Цхьан оагIорахьара, прогрессирующи боврме дегIадоагIа промышленностен юрта боахамен гIуланкашка дIвуха хий, хIаьта вокх оагIорахьара, хIанзарча ханарча индустриальнии аграрни производстве бIех ю, хIалакъю хий латта моттигаш сиха кIезигъю дикача хин ресурсаш.

Вай мохк хьанийцача, керттерча даьцъе хий кIезига да ший аьнна латкъа йиш йолаш бац. Лаьттан тIарча хин ресурсашка диллача дунен тIа хьалхара моттиг я вайга. Духхьал СССР долхача хиша хьу доашца дунен тIарча деррига хих 12 процент. Доккхий да вай лаьттана кIалхара фордаш а. Амма вайцига а ден повестка тIара хьайоаккхаш яц из проблема. Лакхача а чIоагIа латтача а темпашца дегIаухаш болча вай халяьа боахамо дIачуэца хий тIа-тIа дукхагIа хулаш латт. Цу тIа а Iаламо вIалла нийса йийнъаяц къаьсткъаьстача регионашта хин ресурсаш. Къаьст-къаьстача лоархIамеча мехка экономически районашка кхоачам боллаш дац хий.

Хин проблема къоастаяра даим теркам тIаухийташ я вай пачхьалкхе. Шер-шера Iалаьмате дукха средствой хьежаю цо хин ресурсаш лорайри царех хьаькъалгIа пайда эцари, мохк боахама а наха мела а эшача хица Iалашбара система дегIайоаларан эргаькхда товярни. Мехка кхоачашдеш да хин хьакъехаара законаш, цар хьинаре новкъостал ду бIех ца долийташ, нувкаш чу ца ухийташ, кIсиг ца долийташ хиш лорадара, царех эффективно, Iилма ларда тIа пайда эцийтара.

ТIехкъарча шерашка чакхъьякха дукхача долхача хиний, озерий, чурча фордий хьалаш тоаде торо хулийташ долча Iалам лорадара гIадерзадаьча гIуланкхий комплекс. Специалисташа лерхI хи кертеш бIех ца ялийтара де дезаш дола кардинальни гIуланкхаш отходаш йоацен отходаш кIезига йолен технически процессаш оттаяри производствана чудри, промышленни предприятешта хий дIаяра ца ухийташ хица предприятеш Iалашъяра система хьаяри да аьнна. Из перспективни планаш тIа да, хIаьта хIаннарчов эггара хьалха де дезаш дола гIуланкхаш да промышленни предприятешкара дIаяраухa хиш цIендеш йола системаш хьаяри шерра юкъейоалаяри. Цу балхашта шер-шера шиша миллиард сом дIахец пачхьалкхено.

ПланагIа уж гIуланкхаш чакхдахаро мехко дукхагIа долча долхача хиний санитарни лоаттаме принципиальни хувцамаш даьд. Дунен практике ше морг кхыбоацаш бар Москва яха дода хий цIендара даьча балхий боарам. Дукхача московски предприятешка цар чура араухa хий цIендара дола хIанзарча ханара гIирсаш хьадарца, арадовгIа хий додача хи чу а ца дохийташ цунга го боахийташ йолча способагIа предприятеш хица Iалашъяр юкъедоаладарца цхьана, города чухь даьд хи хьарсам цIендара балхеш. Хин ложа чу кхыча додача хи тIара ела цIена гIум хьаьрцай. Из бахьан долаш тахан Москва-хий, авторитетни специалисташта хетачох, Европа столицаштеи йоккхийча промышленни центраштеи юкъе гIолла чакхдуалача долхача хишта юкъе эттара цIенагIдарех цаI да.

ЧIоагIа тоаеннай Волга, Кама, Десна, бIаьш долча кхыча долхача хишта чурча хина дикал. Де дезаш дола гIуланхаш даьд Байкал, хIаьта иштта цунна чурча Iалаьмате дина лоархIаш долча хих Ленинград, Ленинградски область, Карельски АССР хица Iалашъяра пайда эцаш бола Ладожски озеро сапна йола уникальни хий латта моттигаш лораяра. Цу озерий акваторешта заповедникий режимаш увттаьй.

ЦIенхаштара проблема а хинна дIаэттад къулбехьарча фордий кхелах дола доош. Волгах, Амударьях, Сырдарьях, Кубанах дIакъестадеш дола хиш тIа-тIа дукхагIа хулаш латташ хилар бахьан долаш тIа-тIа тIийхлуш латт Каспийски Арал, диртуш боагIа Азовски форд. Цу фордашта чудолхача хишцара дIахо а иштта интенсивно хиш дIакъестадара экологически тIехье. Iилмахоша лерхIача бесса, геттара во хургья. Цудухьа гарггарча итт шера мохк экономически а социально а дегIаахара планашки хьежа лаьрхIа да къулбаседехьарча долхача хиний цхьадола дакъа Каспийски форд хьаллоаттабу керттера артери йолча Волгана чулостадара хийчо яра балхаш дIадоладе. Цу проекта техннко-экономически обоснована оттаь яьнай. Цо чулоаш къулбаседен хишнара шер-шера 19 — 20 кубически километр хий Волгана хьачудоаладергдолча гидротехнически гIирсий комплекс.

ХIаьта укхаза цIаькха а отт экологически тIехьенах дола доош. Тохкамаша хьахьехад белгалбаьча боарамагIа цигара теза хий Волгана хьачухьожадарагIа уж хиш тIадолча территорена а цунах хоттаснирашта а боккхача масштабех хувцамаш хург ца хилар. Хувцамаш локальни моттигера лоархIам болаш хургда. ЦIи хезача хин проблемай специалиста Воропаев Григорена хетачох, цу хувцамашта прогноз юлургьа, хIаьта цудухьа ханнахьа белгалде йиш хургья гонахьарча гонна Iатахьаргдола хIамаш дIадахара де дезар фуд. Деррига хьанийцача, цун минусаш а плюсаш а вIашн нийсийча, хила тарлушдар да, из проект кхоачашъяро йоккха эффект лургхилар.

Массехк предложени я Азовски форда режима оптимизаци яра хьакъехьа а. Къоастадаь аьлча, проекто чулоац Iаьржача форда чура хьачуухача дирча хина доазув оттадара Нерченски паливе, плотина оттаяр.

Ше къаьстта къамаьл да, къоастадаь аьлча, Аральски форда боарама а хьаддачагIа тIа стабилизаци яр чулоаца сибирски долхача хиний цхьа дакъа Юкъерча Азегахьен Казахстанагахьен хьожадарах йолча проектах дар. Ювцар из кхоачашъяро экологически равновеси толхае а мегаш йола грандиозни проект хиларагIа дIахо тохкамаш, кIоргга Iилмани экономически обоснованеш е езаш да гIулакх. ХIаьта уж балхаш делга «1981 — 1985 шерашкв 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттерча лостамашка» белгалдаьккха а да.

Хин ресурсаш лорайрей царех хьаькъалца пайда эцарей, Iаламе экологически равновеси ца талхийтара проблема вай мехкарча экономисташта, Iилмахоша, общественноста дагаьлла Iеш яц. Цу е вокх даькъе моллагIча пачхьалкхенга а кхоачаш я из. Хица дуне Iалашдарен дефицита халонаши тIа-тIа совъювлалеи из глобальни характер йолаш хилари теркал а деш, 1977 шера хиннача хин ресурсашта йолча ООН конференце предложени яьй хьатIадоагIа итт шу дуне молача хица Iалашдарен санитарни проблема къоастаяра хетаде аьнна.

Шеко яц, хIара мехко шишший экономически торонашка хьежа къоастаергья из проблема. Амма йолаш я вокх дерригача мехкашка а кхоачаш йола торонаш. Уж я гера хьадарга дIаухийтар кIезигдари кходаьчун дакъа бахьа нах бе боагIача тайпара молача хица Iалашбарга дIадахийтар. Iилмахоша лаьрхIача гучадьаннад, нах молача хица Iалашбарга итт шера дIагIоргдар дунено гера хьадарга шиe кIирагIа дIадохийтар миссел мара ца хилар.

Глеб СПИРИДОНОВ.
АПН политически обозреватель.

Халкъа тIахьожама комитете

ОТЧЕТНОСТЬ НИЙСА ЛЕЛАЯЦ

НГIАССР халкъа тIахьожама комитете Н. Д. Пальгнева дайгача письмо тIа дувцар Назрановски мельзаводе (директор Б. Б. Барахоев), йоккхагIйола экономист М. Х. Могушкова, керттерча бухгалтера заместитель У. А. Даурбеков) ца даьр даьд яхеш совлен IотIадеттатарцен пачхьалкхен отчетность нийса ца телараш къовсам лоаттабелга чIоагIле аьнна партен правительствай тIайийца социамаш кхоачашдаш, яхаш.

Даьча хьажараша гучадаьккхар пачхьалкхен план кхоачашъяьй аьнна телача отчета юкъеухийтилга брак яьн стандартни йоацен продукци. Цул совгIа, планаца лоархI хьатIакулаче бетта хьалхарча деношка арахийца продукци а.

Иштта 1980 шера заводо синачa отчета тIа лакхерча сортах да аьнна хьахьехад брак а я, юхалаита хиния 3,1 эзар сом мах бола 24.1 тонн хьоар. Цул совгIа, плана юкъедахийтад 1981 шера 1 январе даьккха 53,5 эзар сома мах бола 299,6 тонн хьоар.

Мельзавода лабораторе стандартни доацига гучадаьккха хинна 89 тонн хьоар 1980 шера декабрь бетта плана юкъедахийтад.

Заводе приписка еш хилара факташ халкъа тIахьожама органаша хьалха а гучаьха хиннай. ХIаьта а заводе кулгалхоша уж кхоачамбоацараш дIадахара де дезар даьлац.

Товаро - материальни мехалаш заводе лерттIа бухгалтерски учет а йолаш лелаяц. Материально - бехктохкаме болча наха телаш йола отчеташ складашка дар дувцаш яц.

Мах бола материалаш тIера дIайоахача комиссеца дакъа лоацаш бац бухгалтере болхлой. Кассови дисциплина телхаю. Дебиторски декхар лохдара де дезар дац. 1981 шера 1 апреле 222,0 эзар сомага дIакхаьчадар из. Директорга из хоатташ, оттабаьча мехкал лохагIа, материалаш йохк.

Хьоар доаккхача предприятешка технологически процессаш гIожа телхаю, цудухьа арахецача продукце дикал а хила езачул лохагIа я.

Соахка укхаза даьккхар 472 тонн стандартни доаца хьоар. Брак тоаяра кхы тIа 3 эзар сом совгIа дIадахийта дийзар. КIах дола хьоар даккха дезачул 655 тонн кIезигIа даьккхар, ара ца хецаш йисача продукце мах ба 132,3 эзар сом. Грозненски макаронни фабрика дика доаца хьоар дIакхьийтарах 1648 сом гIод техад.

Потребителашка дIаухийташ дола хьоар кIезигагIа за хила доагIачул, шийи ханнахьа тIа ца йотташ, Iо ца йоассаеш дукха гоаю вагонаш.

Продукци эшаеш дIаккхьийтарах а вагонаш нормал тIех лоаттаярах а заводо 3928 сом гIод техад. Цунца цхьеча вагонаш йоттара-йоассаяра пачхьалкхено оттабаьча мехкал совгIа чакхдаьннача шера 3645 сом ахча доадаьд.

Телхаю фондови дисциплина а. 1980 шера IV квартале фондах доагIачул совгIа 69,3 тонн 1-ча сортах дола хьоар дIахийцад, укх шера хьалхарча квартале — 8 тонн совгIа.

Уж кхоачамбоацараш хургдацар мехка продуктий управлене кулгалхоша (нов. Гайтаров) шоай кара йолча предприятешта лерттIа тIахьожам лоаттабьбаларе, приписка елга дIадоаккхилга, пачхьалкхен отчетность нийса телилга цIенхаштта хьадийха даларе.

Пачхьалкхен отчетность нийса ца телярах, дика йоаца продукци арахецарах а из потребителашта дIаахийтарах а, фондови дисциплина телхаярах завода директора Б. Б. Барахоев цIенхаштта бехктохкаме Iозавезаш бар, бакъда цо укхаза болх бу дукха ха йоацилга теркаме а ийна, цунна выговор техад.

Стандартни йоаца продукци арахецаш, вагонаш ца йоассаеш лоаттаеш, доагIачул совгIа ахчаш телаш пачхьалкхенна даь де цхьадолча даьцъе юхаметта а оттадеш, бетта доагIача алапе боарамах — 185 сом начет яьй Б. В. Барахоева. Завода кулгалхоша бокъо йоецаш йиль премеш кассе юха дIачуеннай, аьнна цо яь заявлени теркаме ийцай.

Халланза приписка а еш, пачхьалкхен отчетность нийса ца телярах, бухгалтерски учет лелаяра цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хиларах, финансови дисциплина телхаярах балхара мукъавалийтав керттерча бухгалтера заместитель У. А. Даурбеков.

Мехка продуктий Нохч-ГIалгIай производственни управлене начальникага Р. М. Гайтаровга дIахайтад управлене чулоагIача предприятешта беча балха дикагIа тIахьожам лоаттабе безилга, из ца хилар бахьан долаш Назрановски мельзаводе уж кхоачамбоацараш хиннилга.

Шийна чулоагIача предприятешта тIахьожам латтабелга чIоагIдара лаьрхIа мероприятеш оттаьй управлене аьнна нов. Р. М. Гайтарова яь заявлени теркаме ийцай. Уж миштта кхоачашъяьй халкъа тIахьожама комитет хьожаргья 1982 шера январь бетта.

Сунженски районера

XIX партсъезда цIерагIча колхоза кхаш леладераш сих бенна чуэцаш боахк шоаш фуна лаьрхIа хьалкхедаь баьцадаараш. Уж чуийцачул тIехьагIа царех фу хьа а даьккха кондицега дIакхоачаде. ТIаккха из дIаоттаде декхарийла ба колхозхой.

Колхозе баьцадаараш кхедеш ши бригада я. Царех цхьаннена кулгалдеш я Мельцикова Елена, хIаьта шоллагIчоа — Балакирев Иван. Шоайла яхье баьнна къахьег бригадашкарча колхозхоша. ХIаьта дикагIа къахьег Е. Мельцикова кулгалдераша. Цар хIанзле 380 тонн помидораштен 280 тонн нарсаштен переработка яьй. Царех 800 килограмм помидорийн 1500 килограмм нарсийн фу даьккхад. Из дукха а дукхагIа да № 2 йолча бригадо даьккхачул.

* * *

«Сунженский» совхози хьатта дукха хьажкIаш Iайнаяр. Уж харжа езаш яр складе дIаоттаяра. Из болх чакхбаккха нах бацар совхозе. ТIаккха дирекцен партийни организацен болхлошка дехар ду 12 сентябре шоатта дийнахьа хьажкIаш харжа арабевла аьнна. ХIаьта уж новкъостала а баьхар.

Геттара дика къахьийгар цу дийнахьа бухгалтера Дзейтов Вахида, скотникаша Байсатуров Беймарзас, Мажаева Елимата, кхыбараша.

Совхоза болхлошца цхьана къахьегаш бар Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школера дешархой. Цу дийнахьа 95 тонн хьажкIаш кержар укхаза.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЧIОАГIАЧА МАШАРА ДУХЬА

ДIадахача кIирагIа хиннача событеша цIаьхха а къаьгга хьахьекхар дунен политически климат тоадара гIоерзаь политика Советски Союзо лерригIа чакхйоахилга, вай мохк кхоттам кIаьдбара, гераз юкъера дIадаккхара, пачхьалкхенашта юкъе машаре вIашн цхьана гIуллакхаш леладеча тIехьа бола. ООН Генеральни Ассамблея трибуна тIара 155 мехка викалешта хьалхашка къамаьл деш КПСС ЦК политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIуллакхий министра А. А. Громыкос доладаш дийцар КПСС XXVI съезда исторически решенеш тIа дIахо а дегIайоалаьча Советски пачхьалкхен машар бовча ленински арахьарча политика. Хоеш ма хиллара, съездо оттайр дунен халкъашта юкъерча лоархIамеча проблемай хьакъехьача предложеней бIарча комплекс, хIаьта дунен тIа уж шерра дIа а йийзар. ООН хIанзарча Генеральни Ассамблее еннача советски инициативай юкъмотт хилар цезел.

Советски Союзо, белгала аьлча, предложени яьр ядерни гераз хьалхарчарца юкъедаьккхача пачхьалкхенаша е пачхьалкхен дентеппеша а адамленна дукъала эггара вогIа дола зулам дергхилар торжественно дIакхайкадеш йола Декларацейа Генеральни Ассамблее тIаэца, аьнна. Декларацейа проекта тIа белгалдоаккх, ядерни гераз Iоадар сецаде дезилга а цIенача дег тIарен нийсо лелаеши переговораш е эзнига а.

СССР машаро предложенаш дерригача дунен тIа шерра дIаяийзай. Уж «дунен климат тоаде, тIеи кхерам дIабаккха гIерташ хиларца белгалйоал», яхаш язду чехословацки «Руде право». «Советски инициативаш адамлечна дегадоалачоа моп луш я. Ядерни тIема кхерем дIабаккхара тIаерзаь а я», — белгалдаьккхар ДРА кхыча мехкашцарча гIуллакхий министра Ш. М. Доста. «Стратегически ядерни гераштта доазув оттадара къахьекьа США-ца ю переговораш юкадIайолае Советски Союз кийча йола дукха ха я. США-ца конфронтаци а ца лепеш корта болаш вIашн цхьаьна гIуллакхаш лелада гIерт Советски Союз», — яхаш язду «Хараги» яхача кипрски газето. Лондонски «Таймсо» къахьстта белгалдоаккх, ший къамела юкъемоттигера дакъа кхыча мехкашцарча гIуллакхий советски министро гераз Iоадела соцадара а гераз дIадаккхара къахьекьа переговораш яра а хетадира, аьнна.

Советски Союзо ООН Генеральни Ассамблее дIачуеннай юкъара машар чIоагIбара тIаерзаь лоархIама конструктивни предложенаш — иштта да дунен прогрессивни общественноста хетар.

КЪАХЬЕГА АМЕРИКА ДУХЬАЛА Я

«Сий долча тайпара баха наха бокъо ца луча укх администраце къамаргашка хьалхкоачаш вузавьа со! ТIема эшараш а йоацаш халкъа эша ассигнованеш кIезигъеча администраце къамаргашка хьалхкоачаш вузавьа со!» — иштта аьлар Рейгана администраце политикана духьала Вашингтона хиннача Iалаьмате йоккхача манифестаце США авиадиспетчерий профсоюза кулгалхоех цхьанне С. Уэлпеерта. 30-гIа шераш долалуш хинна «моцала маршаш» ецо укх шоаткъе итт шера цу тайпара дукха американцаш арабаьнна моттиг хиннаяц, яхаш мукIарал ду «Вашингтон пост» яхача газето.

БерхI бетта кIезигагIа ха я КIайча цIен хIанзарча «даьнаIеидал бе кхача». Цхьаь цхьан американски президента «вIашIехьдаьннедац» цу тайпарча лоацача хана халкъ изаал эгIаздига шийна духьала аьнна, цхьабакъда цхьаь цхьан администраце духкха а дукхагIа болча американций хьаштешта дукъела цо миссел боккха тIом лелабаьбац. ХIанзалца уж хинна хIамаш ду хIанзарче вашингтонски кулгалхоша: цIаккха цо хинна тIема расходаш — укх гаргарча пхе шера 1,5 триллион доллар, хIанзалца цо хиннача бесса социальни программаш тедилга.

Социальни страховане закон арадаьннача укх 46 шера цхьаьцо! президент лоархIаваьвац цунна кулг тIадехьа, аьлар пенсионерий къамен совета кулгалхочо Дж. Клеймана. ХIаьта хIанз пачхьалкхенгарв боккхийча нахан цамогаш болча нехан кхоачаш хинна кIезиг месиг хIама а дIаяьккхай. Дешара хьежаю ассигнованеш цIеккъа ца хиннача тайпара кIезигъяро а профессиональни кьехара пачхьалкхен программе дIаяккхаро а «мааьлха кIаьл» шоай моттиг лазара йола миллионеш болча нагийча нехан мехкарийн тIехьара доглоахилга перх аьнна йоахаьй. Сентябрь бетта хьалхарча кIира аллха къахьегама американски биржашка латта нах 62000 сег дукхагIа хилар. Экономически торониий консультативни совета даннех, Рейгана политика бехьанце официальни лоархIача «къел» воагIче хьаьтIа боле американцаш дукхагIа хиннаб. Нагахье хIанз цу тайпара 25 миллион сег вале, уж 55 миллионага дIаккхача могаш ба. Горнякий вIашагIтехача профсоюза председателя С. Черча яхачох, «Къечар чотаргIа бIаьхий бараш кхы а бIаьхагIа беча ший программана хьалхара юкхера а кор дала дезаргда Рейгана».

Вашингтоне хиннача манифестацех, хIаьта иштта укх тIехьарча демонгие Лос-Анджелеска, Сан-Франциско, Денвера, США дукхача кхыча городашка дукхачайь наха даькъе а йоацаш яьча выступленех комментареш еш американски хелайоазоно белгалдоакх, цу кIира хиннача событеша президентах бола мискача мехка тезам катастрофически чIоагIа боабаьб, яхаш. Вашингтонски манифестаце дакъа лаьцараша, язду «Дейли Уорлд» яхача газето, шийн дагара боацаш дIалайкадир болх ба моттигаш хьалийта езача метта «МХ» яха баллистически ракеташи «Трайдент» яха хин кIалара ядерни лодкаши хьадар, школашта моттел дукха нах боабу кеода гераз хьадар шоашта бе-башна доецаш хилар дIакхайкадир, яхаш.

США лерхIачоь, Вашингтоне хиннача манифестаце шерра антирейгановски коалици хьара юхьиг дIайолайир, кIанз цунна юкъе ба хорьжамаша Рейгана хьаллаьцараш а.

КОЛОНИЗАТОРАШ ЮХАБОАГIА!

ДIадахача кIира Египтен Иорданен хилар Великобританe оборона министр Дж. Нотт керте лаьтта английски военни делегаци. Дукхача бахьанех политически обозревателий теркам тIазаар цу визите.

Нотта арабаьнхаче мехкъо эггара хьалха хьехьензар Великобритене консервативни правительствос Iарбий халкъаша къамен-кортамукъален къовсам гIоттабаьчул тIехьагIа Гаргарча Малхбовлене шоашта карара аьнне хинне экономически военни позицеш юхаметтаоттае лерхIеш хьинаре къахьегилга. Хоеш ма хиллара, египетски халкъо иттеш шерашка ший кортамукъале бахьанце чIоагIа къовсам лоаттабьчул тIехьагIа 1956 шера Египтера дIаэзар тIехьарча английски салта. Дунеза шерашне ший лоIамагIа дегIаухар мохк, хетапоре англичанаша доал даь ханаш кхы юкайеагIаргIоецаш дIаьннай, аьнна.

Цхьабакъда, тахано Египтера хьал кхы а кхы да. Iарбий дунен тIа ше цхьаь йисача Садата режимо гIо-новкъостал лех египетски халкъа эггара чIоагIагIа болча мостагIашкара — Израиле сионисташкарен США империалисташкарен. Ший цхьан сейе хиннача девзце — низ-Iотхьам берах Гаргарча Малхбоалене хIанза йицъенна йоацача колониальни державаца гIуллакхаш леладе кийча я из.

«Аль-Ахрам» яхача каирски газето хоам ма барра, Каирон Лондонон барт баьб Египте английски танкаш, артиллерийски гераз, кхыйола тIема техника поаттаяра хьакъехьа.

Иордане английски делегаци яхарах баот баьб Амманага «Хок» яха английски реактивни истребителаш бомбардировщикаш йоткара, иорданси геразаша низий эпсареш Лондоне кийчбера хьакъехьа. Саудовски Аравега «Нимрод» яха разведывательни самолеташ йоккха Лондон кийча хилар дIакхайкадир Нотта. Лоецца аьлча, Гаргарча Малхбоален цхьаьдолча мехкий кулгалхошта гонахьа кхестеш ба англичанеш.

Цунца цхьана цу регионе ший позицеш чIоагIъяра тIема низ Iоабеш я Великобритани. Персидски заливан Тайжача океанен английски тIема кемий йоккха отряд я, Азерча английски солсиникашта дукха гераз дехнад цо.

Ю. ЛОПАТИН.
В. МАТЯЦ,
Е. ШЕВЕЛЕВ,
(ТАСС).

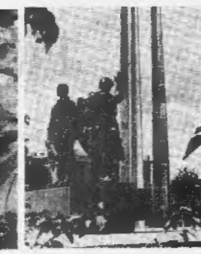

Москвана юххе фашисташ эша а беш сийлахьа котало яьккха тIом дIаболабенна 40 шу дизарна

Укх шера белгалдоаккх Москвана юххе немецко-фашистски бIу бохабаь 40 шу дизар. Цига баьча тIемо юкъагIа йитар «тIоа сетача санна» сиха чакхбоаккхаргба тIом яьха гитлеровски план, германски эскар эшадулургдоацаш да яьха фаьлг доп доапар долга дIахайтар.

Столицана тIабоагIача къулбехьарча лостаме моастагIчоа цIенхаштта духьале в хинна дIаэттар болхлой Тула. Шовзтгъе цхьоалагIча шера цу къаьнарча городо салтий форма тIайийхар, гобаьккха окопаш, танкашта дукьалара саьнгараш яьхар... Города йистто хьатIакхаьчача юхасецар фронт. ЦIеча Эскара доакъоша цхьана Тула ловраеш лаьттар заводийн фабрикайя болхлой. Цехашка балха боаккхачара баьккабар уж передовое.

Цхьан беттаи ах беттаи лаьттар туликаш оборона лаьца, фашистски гIаьрахой кхы дIа па ловцалуш бисар йоаккхалургйоацача чIоагIало а хинна дIаэттаи фашистий бронированни талкови армадана Москве боде нисъ бийхнаи йола город.

Мехко лаккха мах баьб тулакий деналеча гIулакта. Города елар город-турпал яха цIи. Победа яхача майдан тIа памятник дегIад салташтен болхлоштен; сигала бахаб кхо гебагIа, хIаьта пьедестала тIа оагIув оагIох а теха латт бе йоахкаш автоматаш а йолаш бола бIухой болхлой. ЦIаккха а йовргйоца цIи йоаг...

ДIахаргда шераш, хувцалургда поахалаш. Цхьабаньда, барнал оалаш йолча тIехьенашта дицлургдац шоай дьь даьштен даьштен карегIдаьнна денале гIулакх!

Города-турпала Тулена «Дошо Седкъа» дIабалара хетаьча торжественни заседане ше къамаьл деш новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьлар: «Шун город мехка къапагIчарех цаI я. ВIаьш шераш хьалхагIа дена Эрсий паччахьлихен чIоагIалон низ болаш хьайоагIа Тула. Укх шерача лаьтташка чIоагIъеннай эрсий сага кIаьдлуш воацача болхлочуни говзача нхьарен, деналдолаш Даьхе лораечун, ирзехкоане бахьан долаш юхаваргвоацача къовсамхочун — характер».

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): город Тула 25-ча юкъерча школа юнармейцаш тIемо ветеранаца Советски Союза Турпалца Рагожин Алексей Арсентьевичаца вIашагIкхетар; Победа яхача майдан тIа город Тула лоравьрашта дегIа памятник. Скульптор Б. И. Бюмев.

С. БЕЛЯВЕ сурт.

«ДОН-1500» — ЯЛАТ ЧУЙИДУ КЕРДА КОМБАЙН

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера хьувкъам чуэцаш я «Ростсельмаш» яхача объединене арахецаш йола ялат чуйиду «Нива» яха 480 эзар комбайн.

Ростовски комбайнашъераша даим тоаю юртбоахама техника конструкци. Серийно арахеца йолаьй, масала, «СК-5А» яха модернизаца яь комбайн. Болх беш йола производство соца а ца еш вIаштIехьдаьюкхар унхаза бIаьш йола керда уллаши сатхалаши хьаелга а хувцилга а, цо йиш хилийтар машин тешамегIа в балха ов-сарле лаккагIа йолаш а хилийта. Карарча шера яла лаьрхIад юрта 66 эзар «СК-5А».

Шай технико-экономически хьонхамашка диллача хIанзарча хано дIа мел дехараш доаххаш а балха овсарле лекха йолаш а йолча ялат чуийдеча комбайна конструкци оттаярей из серийно арахеца йоларен декхар оттадаьа КПСС XXVI съездо юртбоахама машинаш еча промышленноста болхлошта хьалхашка. «Дон-1500» аьнна цIи тилла йолча цу тайпарча комбайна конструкци оттаеш я хIанз «Ростсельмаше». Хьалхара макетни образецаш вIашагIъехкай. Мехка машиностроено дукххьашка вийсденна хIама да конструкци оттаяргара кердача комбайна поточни производство дIайолаяллалиа бола никъ 3 — 3,5 шера лоархIам болча рекордно лоацача хана бе безаш болча ростовсии машинашъераша дер.

Ростислав КНЯТКОВСКИЙ, АПН корреспондент.

ОагIув оагIох а теха

ХУДОЖНИК КИЙЧЛУШ ВА

Дукха ха йисаш НохчГIалгIай Автономни Советски социалистически Республика доккха ши цIей тIеотта — Россех вайнах дIакхийтта ши бIаь шу дален Нохч-ГIалгIайчене Советски Iаьдал этта 60 шу дизеи. Цу цIейшта кийчо еш ба художникаш а. Царех ва Нохч-ГIалгIай художникий Союза правлене член, СССР художникий Союза член Мишин Олег Михайлович. Из дика вовзаш ва Нохч-ГIалгIайчене. Ер тхьоалагIа шу де Нохч-ГIалгIайченца цо ший кхоллам бийна. 1961-ча шера цо чакхйоакх художествай Тбилисски академи. Цу хана дена волалу из вай республике къахьега. Цо болх бу театре, художественни фонде.

Ший тайпара саньердеме, наьха безам тIаозаш хул цун театральни декорацеш; спектаклей турпалхой одмалашка хьежна хул царна тIадувха художникий ескизех кийчдаь баракъаш. Ший тайпара я художника живописера а чеканкера а почерк. Цхьатавре говзал гойт живописни сурташ тIа, пейзажа тIа, портреташ тIа. Бакъда, къаьстта безам тIаозаш да чеканна балхаш. ДукхагIча даькъе цар хетаю советски НохчГIалгIайче, цун гIоза кхоане хьалъеш боахна къахьегамхой. Сийлахь-боккха Октябрьски социалистически революци йоаккхаш кхыча къамашта уллув дIа а этта, керда вахар бехьан къовсам лоаттабеш, вайнаха тайта денал гIулакхаш, болх бу вайнаьха эпос тоххаш, цу тIара халкъа вахар довзаш, цуна хетадаь балхаш ядеш. Иштта, Москверча Манеже итт шу хьалха хиннача автономни республикай изобразительни искусствай выставке Олег Михайловича яхьийтар «Вайнах» яхе чеканка. Хьожачар а, художникаша а, критико а могаеш тIаийцар из.

Даьхе саш, из лорае кийча бола нах ба художника турпалаш, са дIа ца далар дуьха кхерабенна тIехьашка баргбоашаш, хьаьналла къахьегамах шовш баьха. ца кхайкаш вена къиза моастагI хIалак ве кийча бола нах.

Из тайпа маIан долаш да художнико ядеш дола НохчГIалгIайче хьамсарча Россех дIакхийтта 200 шу дизара хетадаь «Даьхено тIахьехача хана» яха доккха живописни сурт а. Дега йовтал, ший берриге безам тIабоххийташ дуллаш да художнико НохчГIалгIайчен автономе 60 шу дизарe хетадь кийдеш дола «Да вийнача моттиге» яха сурт а.

Художника мастерсе дукха да тайп-тайпара вахара дакъа цо доашхаш ядаь сурташ. Царех да «Нанал» яха сурт. Хоза яьнна снай гIоза бIаьсти, вихашa сийрда яьхай аренаш, гуш я сийрда. сийна сигале. Ара ега йисте ягIа нана.

Дукха да художника тайптайпарча наьха цо дийхка портреташ. Укказа вайна гу болхло, художник, артист, архитектор, спортсмен, наьбола нах. ХIаране ший оамал, ший вахар. Безаме да лоамех, вайнаьха вахарах, ма Iух, чарахьех цо ядаь сурташ, пейзажаш, кхийолча тайп - тайпарча жанрех дола сурташ...

Художника хетта 50 шу довл. Цунна хетаь октябре —ноябре хьелларгйолаш я цун персональни выставка. ТIатеIIа цунга кийчлуш ва художник. Кийчдеш а гулдеш а латт цига гойтаргвола сурташ, балхаш, оттаеш я каталог. КIезига дац художника дььр, берхате никъ ба цо хIанзалца хьабенар, бакъда, бехктокхамегIа да хьалхашка латта декхараш. Уж дика довз художника шийна а. Из дага ва вай заманхой суртсибаташта хетадаь балхаш яде. гIоза кхоане гаргайоалас гIерташ тахан хьинаре къахьегаш болча наха хетадаь сурташ.

Бек АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: художника балхаш.

ПАНДАРЧА НИКЪ

Бера хана дег чу босс дезаденнача гIулакхацара безам, из гIулакх карадерзаде ловш хилар. Иштта зIамига йиIиг нохча хана пандар лакха Iомаяла безам хилар Евлоева РаIй а. Цунна из дика карагIа а доал.

1968 шера школа чакхъяьккхача пандарца дикка кхакхашта яьнача йиIий цIи дIайоаз вайнаьха ашараш езачарна а царга ладугIачарна а. Цу шера дIаболалу цун бокъонца бола искусствера никъ а.

Пандарч эшаш хиларах «Вайнах» яхача Нохч - ГIалгIай патIахьалхен ансамблo кхайкаю пандарчий конкурс. Аьттув барг ма бий аьнна ше лог тийша еце а. Раяс лоаьхI цу конкурсе дакъа лаца. Ше пандарах дIагохаш дола кулг говза тоьаш хиларца. дIалокхаш йола ашараш гIалат доацаш дукхахча шерашка болх баьча профессиональни артиста саина локхаш хиларца белгачьлаьрах Евлоева дIазц ансамбле болх бе.

Цу коллективе болх беш денгара дечта дукхагIа довз цунна хIанзалца ца дайза искусства керладараш, цун къайлеяаш, кхы а чIоагIлу ший гIулакхацара безам. Ансамблаца цхьана из ихе хул дукхахча вай мехкарча а довзол дехьара мехкашкарча а городашка.

Пандар мела дика, шаьра локхе а, шийна цхьа хIама ца тоьаш саина хетар Евлоевайна, из дар бокъонца йолча профессиональни говзала из тIакхуаш хилар. Цудухьа ма хулла дукхагIа ха безам болаш йола йоI заочно деша йода вай республикерча культура - сердалон училище дирижерски отделене.

Деша эттачул тIехьагIа Рая балха йоагIа Назранерча культура цIен «Асса» яхача хилцара хатьна ансамбла концертмейстер болаш.

Хьинар а низ а ца кходен гIатеIIа къахьегаш хиларах 1976 шера цу ансамблах хул художественни самодеятелноста коллективай Ерригасоюзни смотра, лауреат. Ала деза из коллектив вай республике а цул арахьа а дика йовзаш а езаенна а хилар. Цун концерташ хьекхад центральни телеандене гIолла из яха кинний Венгре. Из бокъха толам ба ерригача коллентива а цун концертмейстера а.

Иштта белгалдаккханза даргдац Раяс районни культура цIея агиткоплективашта концертни программа оттаеш гIо - новкъостал - деш хилар а. хIаьта царца яхе совхозашка, колхозашка, кхыча предприятешка ший ашарашца наьха самукъадоаккхаш хилар а.

Массанахьа а дIакхача кхуи цу хьинар долча йоIий. Из кхы а чIоагIдеш да духха ха йоацаш вIашагIъеллача «Аьрзо» яхача вокально - инструментальни ансамбле цо дакъа лоацаш хилар. Ансамбла репертуара юкъеоагIа дукхагIдола иллеш Евлоевас мукъам баьккха да. Царех да Плиев Мехьмад-Саида стихаех дакъа «ДогIа», «Са Назрань», «ГIалаш», «Лоамин йоI» яха а кхыдола а иллеш.

Ше даьчох тоьам беш йоацача къонача пандарчата ала дог доагIа: дIахо а аьттув балба хьа хьай зовнеча ашаращца а иллеща а наьха деганашка цIенагIа а хозагIа а йола уйлаш сомаяха.

С. АРЧАКОВ.

Къамаьл ду бераша

АРТИСТ ТIЕРА ЧУВОАГIАРГВА

Цхьа телевизорага хьежаш вагIаш хиннав диъ шу даьнна Аьхьмад. Царнига хьожаш. БIарг маккоаччa урагIа бIаьхка техача муша тIа унзара номер гойтташ хиннав цхьа артист. Из тIера чувара кхераш са дакха ца цухьаш ваьгIав Аьхьмад.

ЦIаьхха ер вагIача цIагIа ведда чу яйнихав унхан воккхагIа вола воша:

— Волле, лоьза тIоргда вай — цIогIа техад цо вешийта.

— ЦIогIа ма хьекха, артист кхеравенна тIера чувоагIаргва, — шортига дехар даьд Аьхьмада.

●

IIАНХА МОРОЖНИ

Цхьан дийнахьа, аьхни, наьнаца детсадера чуйоагIаш хиннай кхо шу даьнна Роза. ЦIаьхха морожни йохка лоток бIаргайна цунна:

— Мама, морожни эца сона, — декар даьд цо.

— Розочка, морожни ла мегаргьяц хьона. Из шийла я, къамаргаш лаза ярга хьа!

— ТIаикха IIайха морожни эца сона!

●

АВАРИ ХИННАЙ

Массе хана балхара чуеча, дивана тIа газет деша Iоховш хиннав пхи шу даьннача Султана да. Цу дер де гIертаи цхьан дийнахьа газет бе а делла из саина дивана тIа аркьала веза. Iохайнав Султан.

— Султан, фу хиннад йоах газето? — хаьттад чувенача дас.

— Авари хиннай йоах унхо, — дIакховдадаьд Султана харцахьа бе доалла газет. — Гой хьона из кIалтIаьнна улла машин?

●

СОНА ЛАРХIА ХОВ

Цхьан дийнахьа школера ведда цIагIа чуийкхав хьалхарча классе деша вагIа Беслан.

— Нани, оаха тахан математика предмете тIатохар Iомадаьд, — аьннад цо ший даь наьната. — Масала, хIанз масса шу даьннад хьа?

— Кховзткъе пхиъ шу даьннад, са кIаиг.

Каьхате, ручкен хьа а ийца зархIа Iохайнав Беслан.

— Хьчиз хьа кхы а кховаткъе пхи шу дале, бIаь ткъаь итт шу хургда хьа, — аьннад цо юххера а.

ДIахадаьр К. МАРЗИЕВ.

ТЕХНИЧЕСКИ ВУЗАШКА ДЕША ОТТА КИЙЧЛУЧАР ТЕРКАМГА!

Академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Къахьегама ЦIеча Байракхa орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта институто дIахойт лакхерча технически дешара заведенешка деша отта кийчбара сайрийнарчея заочни курсашка иих хьайбеш хилар.

Кийчбара курсашка 1981 шера октябре денз 1982 шера июль беттага кхачалца производствана тIера а ца боахаш ладугIараш кийчбергба лакхерча дешара заведенешка деша оттара МАТЕМАТИКА, ФИЗИКА, ЭРСИЙ МЕТТЕН ЛИТЕРАТУРАИ экзаменаш дIаяла. Химико-технологически специальностагIа деша лаьрхIараша ХИМИ Iомадергда.

Курсашка дIаэц уж миччахьа бахаш бале а, юкъера дешар дийша яьнари 10-ча классе дешаш бола дешархойи.

САЙРИЙНАРЧА КУРСАШКА кIиргаIа кхоза занятеш хургья 18 сахьати 30 минути яьлча денз 21 сахьати 45 минути яллалца.

ЗАОЧНИ КУРСАШКА Iомалучарна дIахьхьийт методически хьехамаш а долаш контрольни балхаш. Кхоачаш а даь хьадахкийта контрольни балхаш тохкаш рецензеш ю.

Кийчбара курсашка Iомавала деша отташ хилча хилийза аргаш: ректора цIерагIа оттальча образецагIа язъь заявлени, 3х4 см боарам бола 2 сурт, Iомавара мах дIабаларах дола квитанци.

Iомалуш йоаккхача ерригача хаких бола мах (сайрийнарча курсашка 20 сом, заочни курсашка — 14 сом) моллагIча почтови отделенера укх адресагIа дIабахьийта беза: 364056, г. Грозный. Нохч-ГIалгIай республиканскя Госбанк, № 14125 йола Грозненски мехкдаьтта института расчетни счет.

Документаш тьайде доладу 21 сентябре денз оршот, кхаьра, пIаьраска деношка 17 сахьат даьлча денз 18 сахьати 30 минути яллалца, 4—10-ча аудитора (керда учебни корпус).

КУРСИЙ АДРЕС: 364902, г. Грозный, Орджоникидзе проспект, 100, Грозненски мехкдаьтта институт, кийчбара курсаш.

ДуктIавала йиш я курсашка болх беча сахьаташка укх телефонагIа: 936-146.

Халкъа кхолламех культпросветбалхен республикански Iилма-методически центро ергья Нохч-ГIалгIайчен 60 шу дизара хетаь декоративно-прикладной искусства выставка.

Выставке хьахьокхаш хургда декоративно-прикладной искусства дерриге тайпаш: дахчаина доган деш ль хIамаш, керамика, мозаика, чеканка, маьхада доган даь хIамаш, хIуаса хьисане изделеш, и. кх. дI.

Выставке хьех цига дакъа лаца безам яья ба... [illegible]

Балхаш хьачуйидергда 1981 шера 25 октябре кхачалца.

ДикагIдола балхаш дипломашцей грамоташцей белгалдоахаргда.

Тха адрес: г. Грозный, Красных Фронтовиков яха ул., 25.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуIранар гимнастика.
9.05 — «Къоначар творчество».
9.35 — «Живет такой парень». Художественни фильм.
10.05 — «Керчера вдаи шераш». Телевизионни документальни фильм.
11.45 — Концерт.
12.15 — «Кердаараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Энергетика: тахани кхоане». Телевизионни документальни фильм.
15.40 — Музыкальни программа.
17.35 — АРЕ президента А. Садата политикан дола телевизионни документальни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iалмаш вахар».
19.30 — СССР халкъа артистас Г. Ковалевас кховчашьо операшь тIара ареш.
20.05 — «Полет йолалу лаьттан тIара». Телевизионни художественни фильма премьера, 1 серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Полет йолалу лаьттан тIара», 2 серн.
22.30 — «Тахан дунен тIа».
22.45 — Моцарт В.-А. «Маленькая ночная серенада».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Документальни фильм.
9.05 — 11.05 — 16.00 — Французски мотт. Дешара 2 шу.
9.35 — 10.35 — Хими. 10 класс.
10.05 — Искусства къаьнара нахташаш.
11.00 — 12.00 — Советски овчахьаллаием дараш боьсонаш. 8 класс. Советски общества политически система.
12.10 — 16.30 — «Шахматни школа».
13.10 — М. Тарн. Вахара оагIонаш. ЭКРАН — ХЬЕХАРАОЧО.
13.55 — Зоологи 7 класс.
14.20 — Истори. 7 класс. Якобински диктатура.
14.45 — А. М. Горьке драматурги. «Варвары». «Дачники».
15.45 — «Юххера седкъай». Телевизионни документальни фильм.
17.00 — «Атеистически темах» (гIалгIай меттала).
17.15 — «Старт».
17.45 — «Австрали: гергахачи наьх». Iилман - популярни фильм.
18.25 — «Шоана, нхаливах» (гIалгIай меттала).
19.10 — «Нохч - ГIалгIай чу гIолла».
19.30 — «Каькхата тIехьа сан ин» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!»
20.10 — «Са Даьхен салте».
20.40 — Гандболах йола дунен халкъаьнта юкъера турнир. Кхалнах. СССР сборни — Румыне сборни. Вильнюсера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Рубен Хаймми». Фильм-балет. Т. Шахизе музыка.
16.50 — Ингеве цIейга. Кинопрограмма.
17.15 — «Мичча шо, зурмаччаш!»
17.45 — Оренбургски эрсий халкъа хора концерт.
18.15 — «Подвиг».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — УЕФА футболах йола кубок. ЦСКА — «Штурм» (Австри). 1 тайм.
19.45 — «1 октябрь — Iаи хана тIа довлер».
20.00 — УЕФА футболах йола кубок. ЦСКА — «Штурм» (Австри). 2 тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран».
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — «Спортивни программа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Моздокски узоры». Телевизионни документальни фильм.
9.05 — 11.05 — 16.00 — Немецкий мотт. Дешара 3-гIа шу.
9.35 — 10.35 — Астрономи. 10 класс.
10.05 — Къаьнарча Малхбузен искусство.
11.40 — 12.40 — Юкъера биологи. 9 класс. Даранна вахар.
12.10 — 16.30 — «Шоана, дай-наной».
13.20 — А. И. Куприн. Вахара а творчество а оагIонаш.
13.55 — Ботаника.
14.15 — Хьа ленински библиотека.
14.45 — Хьехархочоа ашарий урок. 7 класс, 1 передача.
15.40 — Iилман - популярни программа.
17.45 — Информаци юкъара мотт.
18.05 — Фильм.
18.15 — «Къурмат дара — комсомольски йоакха».
18.45 — «Талезу» (нохчий меттала).
19.00 — «Нохч - ГIалгIай чу гIолла».
19.20 — Киножурнал.
19.30 — «Моттигерча хабах». Беседа.
19.35 — «ЦхьайтталагIа пятилетка, хьалхара шу».
20.05 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!»
20.15 — «Шун письмоех». Концерт.
20.45 — Гандболах йола дунен халкъаьнта юкъера турнир. Кхалнах. Вильнюсера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Тихая Одесса». Художественни фильм.

30 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуIранара гимнастика.
9.05 — «Полет йолалу лаьттан тIара». Телевизионни художественни фильм. 1—2 серен.
10.50 — «Хорошки» яхача фольклорни ансамбала выступлени. БССР.
11.20 — «Киножурнала клуб».
12.20 — «Кердадераш».
13.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Челюскински эпопея». Телевизионни документальни фильм.
15.50 — «Шахматни школа».
16.20 — «Эрсий къамаьл».

РАДИО

29 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Юртара IуIре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.26 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.50 — «Вахарца йувзам болаш». Беседа (нохчий меттала).
9.15 — «Таиге язу». Радиовыпуск (эрсий меттала).
9.20 — «Къонн заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоамаш (эрсий меттала).
16.01 — Фе хилазаш.
16.15 — «Къахьегама вахте — автомобилисташ». Корреспонденци (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боахаме хьалхалаттараш!» Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

У К В

18.00 — Музыкальни передача.
18.54 — Лирически ашараш.
19.30 — «Ашараш лог уйлен» концерт.
20.22 — Дай мехках хола иллеш.

30 СЕНТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.22 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Политдешар дIадолаялалвоа! «Идейни чIоагIало». Беседа (нохчий меттала).
8.40 — «Хьамсара моха» яха пааьй концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Партийни информаци эффективность» КПСС Ленински райкома орготдела заведующе А. В. Измайлова беседа (эрсий меттала).
9.30 — «Беза сона хьо, хьамсара моха» музыкальни передача (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоамаш (эрсий меттала).
16.01 — «Политдешаре пропагандиста декхар». Беседа (эрсий меттала).
16.15 — «Ккачи продукци па йойтаи дIакхачийтар» (гIалгIай меттала).
16.45 — «Лоамарча кракоде». Корреспонденци (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

У К В

18.00 — Музыкально - литературни композици.
18.56 — Инструментальни ашараш.
19.32 — «Популярни ашарий концерт».
20.12 — Моттигерча композиторий лирически иллеш.

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Iуйрийна къулбеседерчеи цеи тральнии районашка дохк а доаллаш, малхбоалехьера секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилен фегара температура республике 21—26, Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кховна хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайптайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьеккаш хилен фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 20—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Спорта хоамаш

ШАХМАТАШ

Грознерча шахматни клубе дIайолаеннай маIача наха юкъера шахматех йола республикански чемпионат. Укхаза дакъа лоацаш ва СССР спорта мастер Г. Мовшович, мастералла кандидат вола воргI саг, пхиъ хьалхара разряд яр.

Республика чемпион гучавалаpал совгIа, укхаза хьалхара йиъ моттиг яьккхача шахматистий торо кургья ноябрь бетта Нальчике хургйолча РСФСР чемпионате дакъа лаца.

Турнир хIанзза мара дIайолаеннаце а, хIанзле а йиш я цхьайола итогаш е. Дика ловзарца белгалваьннав МагIалбикеро шахматист Хамхоев Сулейма. Цо котало яьккхар Ю. Поддубнегареи массехказа республика чемпион хиннача Г. Алимовгареи.

ХIаьта мастерца Г. Мовшовичаца хинна парти а дика дIайолайир Хамхоева, бакъда, опыт кIезига хиларах укхаза аьттув балангар цун.

Къовсама хьалхарэ йиъ тур чакхъяьннай мастер Т. Мовшович толаш волаш. Йиъ йоакхалургйолча 3,5 очко яьнхар Л. Мелькумянца, хIаьта С. Хамхоева 2 очко я.

А. ХАИТ, СССР спорта мастер.

●

АРГУНЕРА СПАРТАКИАДА

Укх деношка «Пищемаш» заводa стадиве чакхъяьлар город Аргуна VIII йола спартакиада. Спорта ялх тайпах йолча яхьашка дакъа лоацаш вар тайп-тайпарча производственни а юрта боахама коллективашкара а 300 спортсмен.

ДIаболабелар футболисташта, волейболисташта, ядро кхувсараштa, дIоахал кхувсалураштa, ударашта юкъера къовсам.

Шин дийнахьа хиначa цу яхьашa хьахьекхар города производственни коллективашка спортивни болх мишта оттабаьб а цу балха кхоачамбоацар а.

Командий зачете спартакиада чемпионаш хилар цIенош деча комбината спортсменаш. ШоллагIен кхоалагIен моттигаш яьхар «Пищемаш» заводен Аргунски гIишлош ечa материалий комбинатен командаша.

И. АСЛАХАНОВ.

Казахстане кIор боалла моттиг

Дийра ба аьнна цIи дIанха ба Казахстана Малхбузехьарча дакъ тIарча Тургайски кIора бассейне территоре тIа хьайийллача Орловски оалача кIор боаллача моттигера энергетически кIор. ГIуланх миштад аьлча, лаьттан кIалхарча минерализоваин хи чу боалл из. ХIаьта укхаза кIор баккха болабалехьа хьае езаргья цу хин боарам лохбергбола дикка мах гIоргбола система. Иштта дале а, укхаза кIор баккха доладаларо шейда дургба. Орловски кIор боаллача моттига запасаш миллиард тоннал совгIа я. Моттигерча кIора ондда дакъа дарегIча спасобагIа. вешта аьлча шахта я ца йоаккхаш баккха йиш йолаш ба. ТIехьара а, чIоагIача доагора керда кладовой, хIана ший электростанцешка гаьнагIара ба безача а йокъ дукхагIа йоаллача а экибастузски кIораца (Къулбседен Казахстан) болх байташ йолча, Урала башха гаьна яц. Цу тайппара, керда кIор боалла моттиг кареерзапро йиш хулийтаргья уральски ТЭС кIор лоаттабарца ювала енна расходаш дикка лохье. Территори эра уллаш хиларагIа хIанзалца кIор баккхара балхаш деш дацар Тургайски бассейне. Цхьабакъда, тIехьарча шерашка хьал хувцденнад. Эрж аренашка наьгъаш дехкад, электропередачай линеш хьалий, Ерригa а Тургайски бассейне хIаналехьа техка Казахстана а Урала а теплоэнергетикана перспективни йола кIор боалла моттиг пхиъ я.

Владимир ГАНЖА, АПН корреспондент.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культуре — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ02380. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3711.